

Izglītības un apmācību sistēmas Eiropā

Dānija
2009./2010. mācību gads

Eiropas Komisija

IZGLĪTĪBAS UN APMĀCĪBU SISTĒMAS EIROPĀ

DĀNIJA

2009./2010. mācību gads

Sagatavoja

Dānijas *Eurydice* nodaļa

ar *Refernet*, Izglītības ministrijas un Zinātnes, tehnoloģijas un inovāciju ministrijas atbalstu

Papildu informāciju par izglītības sistēmām Eiropā skatiet

EURYPEDIA — interneta enciklopēdijā par izglītības sistēmām Eiropā
(http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurypedia_en.php),

Cedefop datubāzē

(<http://www.cedefop.europa.eu/EN/Information-services/vet-in-europe-country-reports.aspx>)

un Eiropas Izglītības fonda tīmekļvietnē (<http://www.etf.europa.eu/>).

Šo publikāciju ir sagatavojusi Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra (EACEA P9 Eurydice).

EACEA P9 Eurydice
Avenue du Bouget 1
B-1140 Brussels

Publikācija ir pieejama angļu valodā (*Structures of Education and Training Systems in Europe, Denmark, 2009/10*), kā arī internetā (<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>).

© Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra, 2010

Daļēja šīs publikācijas pārpublicēšana ir atļauta nekomerciālos nolūkos, pirms teksta fragmenta norādot tās izdevēju „Eurydice, Eiropas izglītības sistēmu informācijas tīkls” un publicēšanas datumu. Atļauju pārpublicēt pilnu publikāciju var pieprasīt EACEA P9 Eurydice nodaļā.

Tulkojumu latviešu valodā nodrošināja Valsts izglītības attīstības aģentūra, un tas pieejams arī elektroniski www.viaa.gov.lv

© Valsts izglītības attīstības aģentūra, 2011

ISBN 978-9984-881-12-6

SATURS

Ievads. Vispārīgs politiskais konteksts	5
1. Sākotnējā izglītība un apmācības: struktūra, finansējums un kvalitātes nodrošināšana	6
1.1. Sākotnējās izglītības un apmācību struktūra	6
1.2. Atbildīgās institūcijas	6
1.3. Finansējums	7
1.4. Kvalitātes nodrošināšana	7
2. Pirmsskolas izglītība	9
2.1. Uzņemšana	11
2.2. Mācību laiks, grupas un norises vietas	11
2.3. Izglītības saturs	11
2.4. Vērtēšana	11
2.5. Skolotāji	12
3. Sākumskolas izglītība	14
3.1. Uzņemšana	16
3.2. Mācību laiks, grupas un norises vietas	16
3.3. Izglītības saturs	17
3.4. Vērtēšana, pāreja uz nākamajām klasēm un izglītības dokumenta izsniegšana	18
3.5. Karjeras atbalsta pasākumi	20
3.6. Skolotāji	20
4. Vidējā izglītība	22
4.1. Uzņemšana	25
4.1.1. Vispārējā vidējā izglītība	25
4.1.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības	25
4.2. Mācību laiks, grupas un norises vietas	26
4.2.1. Vispārējā vidējā izglītība	26
4.2.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības	26
4.2.3. Profesionālā izglītība un apmācības	26
4.3. Izglītības saturs	27
4.3.1. Vispārējā vidējā izglītība	27
4.3.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības	31
4.3.3. Profesionālā izglītība un apmācības	31
4.4. Vērtēšana, pāreja uz nākamajām klasēm un izglītības dokumentu izsniegšana	32
4.4.1. Vispārējā vidējā izglītība	32
4.4.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības	32
4.4.3. Profesionālā izglītība un apmācības	32
4.5. Karjeras atbalsta pasākumi	33
4.5.1. Vispārējā vidējā izglītība	33
4.5.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības	33
4.5.3. Profesionālā izglītība un apmācības	33
4.6. Skolotāji un apmācību vadītāji	33
4.6.1. Vispārējā vidējā izglītība	33
4.6.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības	34
5. Pēcvidējā izglītība (kas nav augstākā izglītība)	35
6. Augstākā izglītība	35
6.1. Uzņemšana	38
6.2. Studentu pabalsti un finansiālais atbalsts	39
6.3. Akadēmiskā gada ilgums	39
6.4. Vērtēšana, pāreja uz nākamajiem kursiem un sertifikācija	40
6.5. Karjeras atbalsta pasākumi	40
6.6. Akadēmiskais personāls	40

7. Tālākizglītība un apmācības	42
7.1. Profesionālā tālākizglītība un apmācības	42
7.1.1. Rīcībpolitika un normatīvie akti	42
7.1.2. Atbildīgās institūcijas	42
7.1.3. Finansējums	43
7.1.4. Programmas un to nodrošinātāji	43
7.1.5. Kvalitātes nodrošināšana	45
7.1.6. Karjeras atbalsta pasākumi	45
7.1.7. Skolotāji un apmācību vadītāji	45
7.2. Citas tālākizglītības un apmācības formas	46
Bibliogrāfiskās atsauces un tīmekļvietnes	48

IEVADS. VISPĀRĪGS POLITISKAIS KONTEKSTS

Dānijas Karalisti veido Dānija, Fēru salas un Grenlande. Dānija ir konstitucionāla monarhija ar vienpalātas parlamentāro sistēmu. Dānija ir bijusi atsevišķa karaliste kopš X gadsimta beigām.

Parlamentā (*Folketinget*) ir 179 pārstāvji, tostarp divi pārstāvji no Fēru salām un divi no Grenlandes. Gan Grenlande, gan Fēru salas ir autonomas teritorijas, un tās ir atbildīgas par vietējiem jautājumiem, piemēram, par izglītības un sociālajām sistēmām, labklājību, nodokļiem, vides politiku un daudziem komercjautājumiem. Parlamentam ir likumdošanas vara.

Lielu administratīvās struktūras reformu īstenoja 2007. gadā, kad piecus reģionus aizstāja ar 14 grāfistēm un pašvaldību skaitu samazināja (tagad Dānijā ir 98 pašvaldības, pirms reformas bija 275 pašvaldības). Reformas mērķis bija paaugstināt sabiedrisko pakalpojumu kvalitāti un padarīt tos rentablākus. Vēlēšanu struktūra nav mainīta, proti, universālās pieaugušo vēlēšanas tiesības izmanto, balsojot brīvprātīgi un aizklāti. Valsts vēlēšanas ir pieejamas visiem Dānijas pilsoņiem, kas sasnieguši 18 gadu vecumu, un visiem pieaugušajiem iedzīvotājiem ir tiesības balsot vietējās un reģionālās vēlēšanās. Visiem vēlētajiem ir tiesības kandidēt uz amatu.

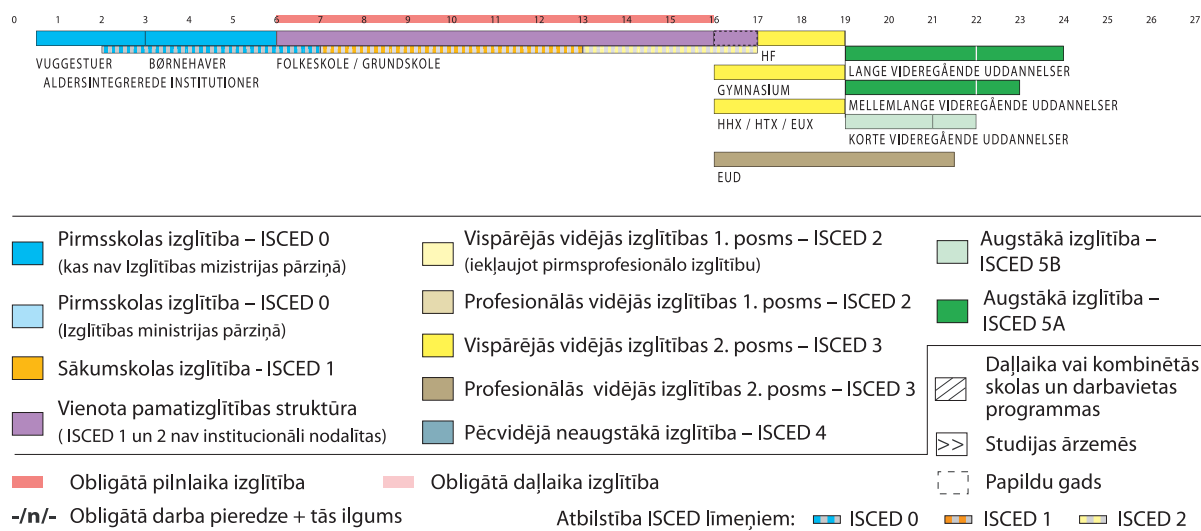
Valsts un pašvaldības ir atbildīgas par nodokļu iekasēšanu un sociālo pakalpojumu un veselības aprūpes nodrošināšanu. Izglītības jomā reģioni sagatavo savu ģeogrāfisko teritoriju detalizētus plānus, savukārt valsts ir vispārēji atbildīga par izglītības struktūru un tās nodrošinājumu. Līdztekus valsts iestādēm arī sociālie partneri ietekmē profesionālo izglītību un apmācības Dānijā. Sociālie partneri sedz savu daļu no izmaksām par sākotnējo profesionālo izglītību un tālākpmācībām.

2009. gada pirmajā ceturksnī Dānijā bija 5 515 287 iedzīvotāju. 2008. gadā 67 procentiem iedzīvotāju vecumā no 30 līdz 69 gadiem bija profesionālā kvalifikācija (Dānijas statistika, 2009., 72.).

Oficiālā valoda ir dāņu valoda, kas vairākumā Dānijas skolu ir mācībvaloda.

1. SĀKOTNĒJĀ IZGLĪTĪBA UN APMĀCĪBAS: STRUKTŪRA, FINANSĒJUMS UN KVALITĀTES NODROŠINĀŠANA

1.1 Sākotnējās izglītības un apmācību sistēmas struktūra

Visiem Dānijā dzīvojošajiem bērniem ir pieejami dienas aprūpes centri un bērnudārzi. Pirmsskolas vecuma bērnu silītes (*vuggestuer*) ir paredzētas bērniem vecumā no 0 līdz diviem gadiem, un bērnudārzi (*børnehaver*) bērniem vecumā no trim līdz sešiem gadiem. Bērnu var pieskatīt arī aukle (*dagplejer*), kuru pašvaldība ir pieņēmusi darbā un kura strādā savās mājās. Skolās ir obligātā pirmsskolas klase (*børnehaveklasse*) (CIRIUS, 2009.a).

Dānijā ir obligāta desmit gadu izglītība (bērniem vecumā no sešiem līdz sešpadsmit gadiem). Pašvaldības skola, tautskola (*Folkeskole*) ir vispārīzglītojoša skola, kas aptver gan sākumskolas, gan vidējās izglītības pirmo posmu. Tautskola ir bez maksas. Vecāki var saviem bērniem izvēlēties privātskolu. Privātskolas ir pašpārvaldes izglītības iestādes, un tām ir jāatbilst pašvaldības skolas standartiem. Izglītības turpināšanai (*efterskole*) ir paredzētas privātskolas, kas piedāvā 8. – 10. klases izglītību (CIRIUS, 2009.b).

Izglītības programmas, kas ir paredzētas jauniešiem vecumā no 16 līdz 19 gadiem, Dānijā bieži dēvē par „jaunatnes izglītības programmām”, un tās ietver: a) vispārējās un vidējās izglītības otrā posma profesionālās apmācību programmas, kas galvenokārt sagatavo augstākās izglītības iegūšanai, b) profesionālās izglītības un apmācību programmas, kas galvenokārt ir paredzētas, lai studentus sagatavotu karjerai konkrētā profesijā vai nozarē (CIRIUS, 2009.c).

Augstāko izglītību piedāvā trīs veidu izglītības iestādes ar labi definētiem profiliem un iezīmēm: 1) profesionālās augstākās izglītības akadēmijas piedāvā divu gadu akadēmiskās profesionālās programmas, piemēram, uzņēmējdarbības, tehnoloģijas un informācijas tehnoloģiju (IT) u.c. jomās, 2) specializētās koledžas un augstākās izglītības centri un universitātes koledžas, kas piedāvā trīs vai četru gadu profesionālās bakalauru programmas uzņēmējdarbības, izglītības, inženierzinātņu un ārstēšanas u.c. jomās, 3) universitātes, kas piedāvā bakalaura, maģistra un zinātņu doktora programmas: trīs gadu bakalaura programmas (BSc/BA), pēc kuru apguves var turpināt izglītību divu gadu maģistra (*candidatus*) programmās (MSc/MA) un trīs gadu zinātņu doktora programmās (CIRIUS, 2009.d).

1.2. Atbildīgās institūcijas

Par izglītību galvenokārt atbildīga ir Izglītības ministrija un Zinātnes, tehnoloģijas un inovāciju ministrija.

Valsts likumdošana aptver izglītības mērķus un struktūru, finansējumu un dažos gadījumos izglītības satura norādes, eksāmenus un personālu.

Izglītības ministrija sadarbībā ar pilsētu pašvaldībām pārrauga sākumskolas un vidējās izglītības pirmā posma skolas. Izglītības ministrija ir atbildīga par izglītības satura norāžu struktūras izveidi minētajā izglītības līmenī. Tomēr kursu galīgo saturu nosaka paši skolotāji.

Profesionālās izglītības un apmācību jomā profesionālās kvalifikācijas definēšanā un sagatavošanā, kā arī apmācību nosacījumu atrunāšanā svarīga nozīme ir sektoru komitejām, kurās ir līdzvērtīgi pārstāvētas ar darba tirgu saistītas organizācijas. Tehniskās koledžas, uzņēmējdarbības koledžas un lauksaimniecības koledžas ir neatkarīgas izglītības iestādes, kas ir Izglītības ministrijas pārziņā. Darba tirgus apmācību centrus pārvalda Izglītības ministrija.

Kopš 2001. gada decembra Zinātnes, tehnoloģijas un inovāciju ministrija ir atbildīga par universitāšu realizēto izglītību, izņemot noteiktas augstākās izglītības programmas, par kurām ir atbildīga Kultūras lietu ministrija (piemēram, arhitektūra, mūzika, tēlotājmāksla un bibliotēkas zinātnes). Vairākumā gadījumu Izglītības ministrija pārskata īsā cikla un vidējā ilguma izglītības programmas augstākās izglītības pakāpē.

Augstākās izglītības iestādēm Dānijā ir ilga akadēmiskās brīvības un autonomijas tradīcija. Ministrijas izstrādā visu augstākās izglītības iestāžu vispārējos noteikumus, kas ietver noteikumus par studentu uzņemšanu, studiju struktūru, piedāvātajām programmām, grādu piešķiršanu un arī skolotāju un akadēmiskā personāla iecelšanu amatā (CIRIUS, 2009.g).

1.3. Finansējums

Dānijā izglītības sistēmu finansē valsts, grāfistes un pašvaldības. Dažas izglītības iestādes, tostarp vidējās izglītības iestādes, ir neatkarīgas pašpārvaldes iestādes, savukārt citas pieder valstij, grāfistēm vai pašvaldībām (CIRIUS, 2009.g).

Pašpārvaldes izglītības iestādēm ir divi ieņēmumu avoti izglītības programmu finansēšanai: valsts finansējums un savi ienākumi no noteiktām darbībām, kas rada ienākumus, piemēram, dalības maksa, samaksa par bezdarbniekiem aktivizēšanas programmās u.c. Valsts finansējums ir apmēram 80 procenti no kopējā finansējuma, un līdz ar to tas ir arī izglītības iestāžu ieņēmumu primārais avots. No šīs summas aktivitātēm noteiktais finansējums (mācīšanas, veidošanas un uzturēšanas jeb kolektīvo izdevumu mērīšana) kopumā ir apmēram 92 procenti, tāpēc līdz šim valsts finansējuma lielāko daļu veido finansējums no nodokļiem (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.f).

Nodokļu sistēma ir primārais valsts finansējuma sadales modelis. Nodokļu pārvaldība galvenokārt paredz, ka valsts kopējā finanšu struktūrā, kuru nosaka daudzas vispārējās politisko izdevumu prioritātes, no aktivitāšu līmeņa atkarīgo finansējumu izglītībai sadala atsevišķām izglītības iestādēm, pamatojoties uz: a) objektīviem aktivitāšu līmeņu mērķiem, b) politiski noteiktām nodokļu likmēm uz aktivitāšu līmeņa vienību (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.f).

1.4. Kvalitātes nodrošināšana

Sākumskolas un pamatzglītības vērtēšanas un kvalitātes attīstības aģentūra ir atbildīga par vērtēšanu Dānijā sākumskolas un pamatzglītības līmenī (Sākumskolas un pamatzglītības vērtēšanas un kvalitātes attīstības aģentūra, 2009.).

Akreditācijas sistēmas pamatā ir Dānijas lēmums par Augstākās izglītības akreditācijas aģentūru. Par šī lēmuma īstenošanu ir atbildīga Zinātnes, tehnoloģijas un inovāciju ministrija. Dānijas akreditācijas sistēmā lēmuma galvenais mērķis ir izveidot sistēmu augstākās izglītības kvalitātes un atbilstības nodrošināšanai un dokumentēšanai Dānijas izglītības iestādēs.

Saskaņā ar akreditācijas lēmumu Akreditācijas padome ir specifiska struktūrvienība, kas pieņem lēmumus par visu augstākās izglītības studiju programmu akreditāciju. Lēmumus pieņem, par pamatu izmantojot akreditācijas operatoru sagatavotos akreditācijas pārskatus.

Dānijā ir divi akreditācijas operatori, kas vada akreditācijas procesu un gatavo akreditācijas pārskatus, kas ir pamatā akreditācijas padomju lēmumiem:

1. ACE *Denmark* sagatavo Zinātnes ministrijas universitātes studiju programmu akreditācijas pārskatus
2. Dānijas Vērtēšanas institūts (EVA) sagatavo Augstākās izglītības studiju programmu akreditācijas pārskatus jomās, ko aptver Izglītības ministrija un Kultūras ministrija (ACE *Denmark*, 2009.).

Akreditācijas operatoru ACE *Denmark* veido trīs struktūras:

- akadēmiskais sekretariāts;
- padomes sekretariāts;
- administratīvā struktūrvienība.

Padomes sekretariāts ir atbildīgs par Akreditācijas padomes sekretariāta pienākumu veikšanu. Akadēmiskais sekretariāts novērtē universitātes studiju programmas un gatavo atbilstošus akreditācijas pārskatus. Izmantojot administratīvo struktūrvienību, direktors koordinē abus sekretariātus. Kopumā ņemot, ACE *Denmark* aktīvi strādā ar dokumentēšanu un izplata attiecīgo informāciju par Dānijas universitātes studiju programmu kvalitāti un nozīmību (ACE *Denmark*, 2009.).

Dānijas Vērtēšanas institūts (EVA) ir neatkarīga valsts iestāde, kas 1999. gadā izveidota Izglītības ministrijas pakļautībā. Vērtēšanas institūts veic vērtēšanu visās izglītības pakāpēs, sākot no dienas aprūpes centriem un skolām, turpinot ar vidējās izglītības skolām un profesionālo apmācību koledžām un beidzot ar universitātes līmeņa izglītību un pieaugušo izglītību. Pētījumi un vērtēšana tiek veikta pēc pašu iniciatīvas un ministriju, vietējo pašvaldību, izglītības iestāžu u.c. pieprasījuma (Dānijas Vērtēšanas institūts (EVA), 2009.).

Studentu mācību rezultātu vērtēšanas procesa ietvaros ir ieviesti daudzi obligātie valsts testi. Testi tautskolās tiek izmantoti atsevišķa studenta zināšanu un prasmju ieguves sistemātiskai pārbaudei, lai lielākā apmērā būtu iespējams plānot izglītības procesu atbilstoši atsevišķa studenta stiprajām pusēm, vājajām pusēm un potenciālam (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.g).

No privātās izglītības pieprasa tikai tās pielīdzināšanu pašvaldības skolas izglītībai. Principā nevis valdības institūcijas, bet gan katras privātskolas vecāku pienākums ir pārbaudīt, vai tās rezultāti ir salīdzināmi ar pašvaldības skolas prasībām. Pašiem vecākiem ir jāizvēlas personas, kas pārbauda skolēnu mācību sasniegumu līmeni dāņu valodā, aritmētikā, matemātikā un angļu valodā, kā arī to, vai kopumā skolas veiktā vispārējā apmācība ir salīdzināma ar parastajām pašvaldības skolas prasībām. Ārkārtas apstākļos Izglītības ministrija var izveidot īpašu kontroli, ja, piemēram, ir pamats uzskatīt, ka dāņu valodu skolā māca tik slikti, ka var pasliktināties bērnu spējas dzīvot Dānijā (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.a).

2. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA

Dienas aprūpes iestādes

Dažādu veidu pirmsskolas vecuma bērniem paredzētās iestādes — dienas aprūpes iestādes — var būt pirmsskolas vecuma bērnu silītes, ģimenes dienas aprūpes iestādes, bērnudārzi un integrēta vecuma iestādes. Dienas aprūpes iestādes noteikumus var atrast lēmumā par dienas aprūpes iestādēm.

Iespēja apmeklēt dienas aprūpes iestādi ir jānodrošina visiem Dānijas bērniem. Tādējādi vietējās pašvaldības padomes pienākums ir nodrošināt vietējā pašvaldībā nepieciešamo vietu skaitu bērniem jeb garantētu dienas aprūpes pieejamību. Dienas aprūpes iestādi var izveidot kā vietējās pašvaldības bērnu aprūpes iestādi, vietējās pašvaldības dienas aprūpes centru, neatkarīgu dienas aprūpes centru, privātu bērnu aprūpes centru vai apstiprinātu privātu dienas aprūpes centru.

Vietējās pašvaldības bērnu aprūpes iestāde ir piedāvājums aprūpēt bērnus privātmājās. Informāciju par bērnu aprūpētājiem sniedz vietējā pašvaldība. Viens bērnu aprūpētājs var aprūpēt ne vairāk kā piecus bērnus. Ja bērnu aprūpi veic divas vai vairāk personas kopā, vietējā pašvaldība var atļaut bērnu aprūpētājiem uzņemt ne vairāk kā desmit bērnus.

Vietējās pašvaldības dienas aprūpes centri ir vietējai pašvaldībai piederošas iestādes, piemēram, pirmsskolas vecuma bērnu silītes, bērnudārzi un integrēta vecuma iestādes. Dienas aprūpes centros parasti uzņem bērnus no 0 gadiem līdz skolas vecumam.

Neatkarīgie dienas aprūpes centri pieder privātpersonām, un tās ir noslēgušas ar vietējo pašvaldību līgumu par dienas aprūpes iestādes darbību. Neatkarīgie dienas aprūpes centri ir pakļauti vietējās pašvaldības uzraudzībai un dotācijas savu izmaksu segšanai saņem no vietējās pašvaldības.

Privātā bērnu aprūpe ietver privātus bērnu aprūpētājus, kuru darbības pamats ir administratīvais līgums. Pašvaldība piešķir dotāciju par katru šajā aprūpē iekļauto bērnu un pārtrauga tās norisi.

Apstiprinātie privātie dienas aprūpes centri ir privātpersonu īpašums, un to darbība norit privātpersonu vadībā. Pašvaldībai ir jāapstiprina privātie dienas aprūpes centri. Šie centri izlemj, kurus bērnus uzņemt dienas aprūpes centrā (pašvaldības bērnus uz dienas aprūpes centriem nesūta). Pašvaldība piešķir dotāciju privātā dienas aprūpes centram par katru uzņemto bērnu.

Kad pēc pašvaldības sadalījuma uzņemti bērnu dienas aprūpes iestādē, pašvaldība piešķir dotāciju par izmaksām, kas saistītas ar vietu dienas aprūpes iestādē, un vecāki veic savus maksājumus. Tādējādi maksu par vietu dienas aprūpes iestādē sedz pašvaldības dotācijas un pašu vecāku maksājumi.

Par bērniem, kas vēl nav sasnieguši skolas vecumu, vecāku maksājums par vietu dienas aprūpes iestādē nedrīkst pārsniegt 25 procentus no bruto administratīvajām izmaksām par individuālās dienas aprūpes iestādes administrāciju vai vidējām bruto administratīvajām izmaksām par līdzīgu dienas aprūpes iestāžu administrāciju vietējā pašvaldībā.

Tas nozīmē, ka pašvaldības subsīdijām ir jābūt ne mazākām par 75 procentiem no bruto administratīvajām izmaksām par atsevišķas dienas aprūpes iestādes administrāciju vai no vidējām bruto administratīvajām izmaksām par līdzīgu dienas aprūpes iestāžu administrāciju pašvaldībā. Subsīdijas netiek maksātas tieši vecākiem, bet dienas aprūpes iestādei, kurā bērns ir uzņemts, un tās ir jāizmanto dienas aprūpes iestādes darbības nodrošināšanai.

Saskaņā ar lēmumu par dienas aprūpes iestādēm šo iestāžu mērķis ir nodrošināt bērniem viņu fiziskai, garīgai un estētiskai attīstībai vidi, kas veicina viņu labklājību, veselību, attīstību un mācīšanos.

Dienas aprūpes iestādes sadarbojas ar vecākiem, lai nodrošinātu bērnu aprūpi un sniegtu atbalstu katra bērna vispusīgai attīstībai un pašcieņai, kā arī lai sniegtu ieguldījumu pareizā un drošā bērnu audzināšanā.

Dienas aprūpes iestādes sekmē bērnu mācīšanos un spēju attīstību, izmantojot pieredzi, rotaļas un

izglītojošas plānotas aktivitātes, kas nodrošina bērniem iespēju ļauties pārdomām, izzināt un iegūt pieredzi.

Dienas aprūpes iestādēs bērni apgūst kopēju mērķtiecību, kopēju atbildību un izpratni par demokrātiju. Šī mērķa ietvaros dienas aprūpes iestādes sniedz ieguldījumu bērnu neatkarības attīstībā, sociālās attiecību spēju veidošanā, kā arī integrējot viņus Dānijas sabiedrībā un veidojot solidaritāti ar to.

Sadarbībā ar vecākiem dienas aprūpes iestādes, attīstot un atbalstot bērnu pamatzināšanas un vēlmi mācīties, nodrošina labu pāreju uz skolu, sadarbībā ar skolām dienas aprūpes iestādes veido saistītu pāreju uz skolas un pēcskolas iestādēm (Iekšlietu un sociālo lietu ministrija, 2009.).

Pirmsskolas klase

Tautskolai (Dānijas pašvaldības sākumskolai un pamatskolai) ir jāietver viena gada pirmsskolas klase. Pēc vecāku pieprasījuma bērns ir jāuzņem pirmsskolas klasē tajā kalendārajā gadā, kurā viņš kļūst sešus gadus vecs, vai noteiktos apstākļos — vienu gadu pirms vai pēc savas sestās dzimšanas dienas. Pirmsskolas klases programma veido kopēju pamatu skolas izglītības programmai un kalpo kā pāreja starp bērna ikdienas dzīvi mājās vai dienas aprūpes centrā un skolas gaitām, kā arī starp pirmsskolas klasi un turpmākajiem klašu līmeņiem. Pirmsskolas klases līmenī apmācībā neizmanto mācību priekšmetus, tā ietver obligātas tēmas, kas ir kopējās apmācības programmas pamats. Šīs tēmas ir: valoda un izpausmes veidi, dabas pasaule un zinātnes fenomeni, radošums, kustības un koordinācija, sociālās prasmes, kopības sajūta un sadarbība. Saistoši mērķu un satura apraksti ir formulēti katrai tēmām. Turklāt ir noteikts, ka apmācību centrālais elements ir rotaļas, un akcentēts rotaļu vērtīgums un apmācība, kā arī aktivitātes, kas ir saistītas ar rotaļām un kurās izmanto rotaļas (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.). Papildinformāciju par viena gada pirmsskolas klasi skatiet 3. nodaļā „Vienotā pamatizglītības struktūra”.

Pirmsskolas izglītības pārskats

Iestāde	Administrators	Vecuma grupas	Obligātais apmeklējums	Piesaistījums pamatskolām	Kopmācība	Vecāku finansiālais ieguldījums
Pašvaldības bērnu aprūpe	Pašvaldība	0 – 3	Nē	Nē	Jā	Ne vairāk kā 25 % no izmaksām
Neatkarīgi dienas aprūpes centri	Privāts pakalpojumu sniedzējs	0 – 6 (3 – 6)	Nē	Nē	Jā	Ne vairāk kā 25 % no izmaksām
Pašvaldības dienas aprūpes centri	Pašvaldība	0 – 6 (3 – 6)	Nē	Nē	Jā	Ne vairāk kā 25 % no izmaksām
Privāta bērnu aprūpe	Privāts pakalpojumu sniedzējs	0 – 3	Nē	Nē	Jā	Nosaka konkrētā institūcija
Apstiprināti privātie dienas aprūpes centri	Privāts pakalpojumu sniedzējs	0 – 6 (3 – 6)	Nē	Nē	Jā	Nosaka konkrētā institūcija
Pirmsskolas klase	Pašvaldība	6 – 7	Jā	Jā	Jā	Nav (ja ir tautskola)

Pirmsskolas izglītību pašlaik nosaka:

Lēmums par dienas aprūpes, pēcskolas, klubu u.c. iestādēm bērniem un jauniešiem (Lēmums par dienas aprūpes iestādēm), 2007. gada 6. jūnija lēmums Nr. 501;

Noteikumi par dienas aprūpes iestāžu vadību, 2009. gada 6. maija VEJ Nr. 31;

Instrukcija par dienas aprūpes iestādēm, 2008. gada 11. decembra BEK Nr. 1233.

2.1. Uzņemšana

Katra pašvaldība nosaka sabiedrisko dienas aprūpes iestāžu vadlīnijas un pieņem lēmumus par uzņemšanu tajās. Pašvaldība var izlemt, ka atsevišķs neatkarīgs dienas aprūpes centrs vai vecāku „kooperatīvs” (*pool scheme*) pieņem savu lēmumu par uzņemšanu dienas aprūpes centrā.

Pašvaldībai ir jānosaka vadlīnijas par uzņemšanu dienas aprūpes iestādēs, pamatojoties uz pašvaldības vietējām vajadzībām. To darot, pašvaldība ņem vērā garantētās dienas aprūpes pieejamības ietvaros tādus faktorus kā, piemēram, vienu vecāku bērni, bērnu grupas struktūra, dienas aprūpes iestādes ģeogrāfiskais novietojums un bērni ar speciālām vajadzībām.

Vecāki var norādīt savas vēlmes par uzņemšanu konkrētā dienas aprūpes iestādē. Piešķirot konkrētu vietu, pašvaldībai pēc iespējas jāņem vērā vecāku vēlmes. Vecākiem ir arī tiesības norādīt savas vēlmes par bērna uzņemšanu konkrētā dienas aprūpes iestādē, ja viņi vēlas saņemt bērnam vietu citā pašvaldībā. Uzņemšana un reģistrācija notiek saskaņā attiecīgās pašvaldības vadlīnijām. Piešķirot konkrētu vietu, vietējā padome var izvērtēt bērna un ģimenes vajadzības un bērnam piedāvāt atbilstošu nepilna laika vai puslaika vietu (Iekšlietu un sociālo lietu ministrija, 2009.).

2.2. Mācību laiks, grupas un norises vietas

Viens bērnu aprūpētājs var aprūpēt ne vairāk par pieciem bērniem. Ja bērnu aprūpi veic vairākas personas, vietējā padome var pieņemt lēmumu par to, ka bērnu aprūpētājs aprūpē ne vairāk par desmit bērniem (Lēmums par dienas aprūpes iestādēm, 22. nodaļa).

2.3. Izglītības saturs

Kopš 2004. gada 1. augusta visām dienas aprūpes iestādēm ir jāsaprot izglītības saturs, un tas ir nākamais solis bērnu vecumā līdz sešiem gadiem (vecuma grupa 0 – 76 gadi) mācīšanās un attīstības dokumentēšanā. Atsevišķu dienas aprūpes iestāžu ziņā ir lēmums par šī darba veikšanas pieeju, bet izglītības saturam ir jābūt saistītam ar sešām galvenajām tēmām:

- bērna vispusīga personiska attīstība;
- sociālās prasmes;
- valoda;
- ķermenis un kustības;
- daba un dabas parādības;
- kultūras izpausmes un vērtības.

(Iekšlietu un sociālo lietu ministrija, 2009.).

2.4. Vērtēšana

Kopš 2007. gada 1. augusta visām pašvaldībām ir jāpiedāvā trīs gadus veciem bērniem (pēc vajadzības) valodas vērtēšana un papildu pārbaudes. Valodas vērtējumiem ir jābūt kā papildu atbalsta instrumentam pedagoģiskajā darbā, attīstot bērnu valodas prasmes. Valodas vērtēšana notiek, ievērojot visu trīs gadus veco bērnu vecāku izvēli, — tāpat lēmumu par bērnu valodas vērtēšanu pieņem vecāki. Kopš 2004. gada 1. augusta šī valodas vērtēšanas forma ir obligāta bērniem, kuru dzimtā valoda nav dāņu valoda („divvalodīgiem” bērniem).

Saskaņā ar Ģimenes un patērētāju lietu ministrijai sagatavoto materiālu valodas vērtēšanas process parasti norisinās, ievērojot noteiktu kārtību (minētā ministrija tagad ir reorganizēta).

Skolotājs, kuru bērns labi pazīst, piedāvā vecākiem valodas vērtēšanu. Ja vecāki pieņem piedāvājumu, viņiem izsniedz veidlapu, kas jāizņem, lai kopā ar bērnu veiktu pirmo valodas vērtēšanas daļu. Pēc tam vecāki veidlapu atdod skolotājam, kas ievada atbildes bērna reģistrācijas veidlapā. Pēc tam skolotājs veic valodas vērtēšanas pedagoģisko daļu.

Vecāki saņem galīgo vērtējumu, tas ir, divu novērtējumu kopējo rezultātu. Ja ir nepieciešams speciāls darbs, slēdz vienošanos starp skolotāju un vecākiem.

Saskaņā ar dienas aprūpes iestādes lēmuma noteikumiem visām dienas aprūpes iestādēm ir jāsagatavo rakstveida bērnu vides ietekmes novērtējums, kas jāpārskata vismaz reizi trīs gados un tad, kad ir ieviestas pārmaiņas, kas var ietekmēt bērna vidi.

Bērna vides ietekmes vērtējums ir instruments, kuru izmanto, lai raksturotu, novērtētu un attīstītu bērna vidi. Bērna vide ir jāvērtē no bērna perspektīvas viedokļa, un novērtējumā pēc iespējas ir jāiekļauj informācija par to, kāda ir bērnu pieredze saistībā ar bērna vidi. Tas nozīmē, ka pieaugušajiem ir jāmēģina iejusties bērna vietā un jāgūst zināšanas tieši no bērna.

Dienas aprūpes iestādes ziņā ir izlemt, kā veicams bērna vides ietekmes vērtējums, kas dod daudzas iespējas tāda darba procesa izveidei, kas iederas vietējai izglītības praksei, kā arī dienas aprūpes iestādes interesēm un loģikai.

Novērtējumā ir jāņem vērā dienas aprūpes iestādes trīs obligātās jomas:

- bērna fiziskā vide;
- bērna estētiskā vide;
- bērna garīgā vide.

Šo jomu vispārīgajam aprakstam bērna vides ietekmes novērtējumā ir jāpalīdz koncentrēt uzmanību uz labu un veselīgu vidi bērniem dienas aprūpes iestādēs visā Dānijā.

Dienas aprūpes iestādes vadība ir atbildīga par rakstveida bērna vides ietekmes novērtējuma sagatavošanu. Diskusijās par bērnu vides ietekmes novērtējumu ir jāiekļauj personāls un vecāki, lai viņi atspoguļotu savus novērtējumus.

Līdzīgā veidā dienas aprūpes iestādes vadības pienākums ir nodrošināt, ka bērnu vides ietekmes novērtējums ir pastāvīgi pieejams vecākiem un citām ieinteresētajām pusēm. Novērtējumam ir jābūt publiski pieejamam dienas aprūpes iestādes centrālajā vietā un publicētam dienas aprūpes iestādes un pašvaldības vietnē.

Gatavojot bērnu vides ietekmes vērtējumus, dienas aprūpes iestādes var sazināties ar Dānijas Izglītības vides centru, lai saņemtu ieteikumus.

Lēmums stājās spēkā 2006. gada 1. jūlijā, tomēr attiecībā uz pašvaldības bērnu aprūpi tas nebija spēkā līdz 2007. gada 1. janvārim (Iekšlietu un sociālo lietu ministrija, 2009.).

2.5. Skolotāji

Bakalaura grāda izglītības programma sociālajā izglītībā ir vērsta uz visu izglītības praktisko apmācību jomu (ar specializāciju konkrētā profesionālajā, funkcionālajā vai akadēmiskajā virzienā). Programmai ir jānodrošina profesionālā kvalifikācija darbam, īstenojot attīstības un aprūpes uzdevumus šādās jomās:

bērni un jaunieši (tostarp darbs dienas mazo bērnu novietnēs, dienas aprūpes centros, pirmsskolas klasēs, atpūtas centros vai brīvā laika pavadīšanas iestādēs, kas izveidotas uz skolas bāzes, pēcstundu klubos, 24 stundu darbības pakalpojumu sniegšanas institūcijās);

institūcijas, kas paredzētas bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem ar samazinātām psiholoģiskām

vai fiziskām spējām, pieaugušajiem ar sociālām problēmām (bezpajumtniecība, atkarības, garīgie traucējumi), ģimenes institūcijas, kā arī bērnu un jauniešu psihiatriskās slimnīcas.

Turklāt izglītība nodrošina kvalifikāciju darbam noziegumu profilakses jomā, piemēram, tuvākajā apkaimē, kā arī darbam cietumu un probācijas dienestā.

Izglītības programma ilgst trīsarpus gadus, atbilst 210 ECTS kredītpunktiem, un to veido oficiālas apmācības izglītības iestādē, kā arī praktiskas apmācības saistītajās institūcijās. Programmas laikā ir trīs praktiskās apmācības periodi. Praktiskajai apmācībai veltāmais kopējais izglītības programmas laiks ir viens gads un trīs mēneši.

Izglītības programmu veido šādi mācību priekšmeti un akadēmiskie elementi:

- izglītības teorija un prakse;
- dāņu valoda, kultūra un saziņa;
- indivīds, institūcija un sabiedrība.

Viens no šiem pamata mācību priekšmetiem pēc studenta izvēles ir:

- veselība, ķermenis un vingrinājumi;
- izpausme, mūzika un drāma;
- mākslas un amati, dabaszinātnes un tehnoloģija;
- praktiskā apmācība.

Specializācija vienā no šīm profesionālajām vai funkcionālajām jomām ir:

- bērni un jaunieši;
- cilvēki ar samazinātām funkcionalitātes iespējām;
- personas ar sociālām problēmām.

Izglītības programmas noslēgumā katram studentam ir jā sagatavo bakalaura projekts (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.c).

3. SĀKUMSKOLAS IZGLĪTĪBA

Dānijā visiem bērniem ir obligāta desmit gadu izglītība ar nosacījumu, ka tiek iegūts noteikts minimālais standarts. Vecāki var izvēlēties, vai bērns izglītību iegūst:

- sabiedriski nodrošinātā pašvaldības sākumskolā un vidējās izglītības pirmā posma skolā (*tautskolā*) (*folkeskole*);
- privātskolā;
- mājās.

Apmēram 13 procenti no visiem bērniem pamatskolas līmenī (iekļaujot agrāko neobligāto pirmsskolas klasi un 10. klasi) apmeklē privātskolas. 2006. gadā apmēram 91 000 bērnu apmeklēja 491 privātskolu, 690 000 skolēni apmeklēja apmēram 1600 pašvaldības skolas (Dānijas izglītības ministrija, 2009.d). 2008. gadā to bērnu skaits, kuri apmeklēja privātskolas, pieauga līdz 98 581 (Dānijas statistika), to bērnu skaits, kuri apmeklēja pašvaldības skolas, samazinājās un ir 592 214 (Dānijas statistika).

Tautskolas

Dānijas tautskola ir skola, kas aptver sākumskolas un pamatizglītību, tas ir, vienu pirmsskolas klasi, pirmās (1. – 6. klase) un otrās (7. – 9. vai 10. klase) pakāpes pamatizglītību, vai, citiem vārdiem sakot, tā nodrošina izglītību bērniem vecumā no sešiem līdz sešpadsmit vai septiņpadsmit gadiem. Pamatskola aptver tautskolas, privātas sākumskolas, turpinājuma skolas (*Efterskoler*) (Dānijas Izglītības ministrija, 2009e).

Tautskolu nodibināja 1814. gadā, un tolaik visiem bērniem piešķīra tiesības izglītoties septiņus gadus. Tolaik skolas mācību priekšmeti bija reliģijas mācība, lasīšana, rakstīšana un aritmētika. Kopš tā laika un līdz XX gadsimta beigām Izglītības likumā ir veikti tikai pieci lieli grozījumi (1903., 1937., 1958., 1975. un 1993. gadā). Savukārt XXI gadsimta sākumā Izglītības likumā jau ir ieviestas daudzas izmaiņas.

Tautskolas veido bezmaksas sabiedriskā sektora skolu sistēma un arī atsevišķas pašvaldības skolas, tātad, var teikt, vietas, kur notiek apmācības. Valsts līmenī Dānijas tautskolas regulē Tautskolu likums, kas nodrošina skolu aktivitāšu vispārējo struktūru.

Tautskolu likums un ar tā izpildi saistītie rīkojumi ir noteikuši visām pašvaldības sākumskolām un pamatizglītības skolām kopēju mērķi, konkrēto klašu mācību priekšmetu standarta prasības, standarta noteikumus tā dēvētajiem vispārējiem mērķiem attiecībā uz atsevišķu mācību priekšmetu mācīšanu un standarta noteikumus par skolu sistēmas vadību un organizāciju. Tomēr atsevišķu pašvaldības pārvalžu pienākums ir noteikt, kā likuma ietvaros praktiski organizēt pašvaldības skolas. Pašvaldību pārvaldes pašas nosaka tautskolu pakalpojumus šīs pašvaldības struktūras līmeni un var skolām noteikt papildu uzdevumus.

Tādējādi Dānijas tautskolas ir pakļautas daudziem vispārējiem priekšrakstiem, un bērns, kas maina skolu, atklās, ka jaunajā skolā vispārējā kārtība ir līdzīga iepriekš apmeklētās skolas kārtībai. Reizē ikviena skola var brīvi ieviest savas vietējās raksturīgās iezīmes.

Atsevišķām pašvaldības pārvaldēm ir jāsaprot gada kvalitātes pārskats, kurā jāraksturo pašvaldības skolas sistēma, skolas akadēmiskais līmenis, pasākumi, kurus pašvaldības padome ir veikusi, lai novērtētu akadēmisko līmeni, un darbības, ar kurām pašvaldības padome ir reaģējusi uz iepriekšējo kvalitātes pārskatu (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.f).

Tautskolu mērķi ir noteikti Tautskolu likumā. Tie ir:

- sadarbībā ar vecākiem nodrošināt skolēniem zināšanas un prasmes, kuras viņus sagatavos turpmākajai izglītībai un praktiskajām apmācībām un veidos viņos vēlēšanos apgūt vairāk, iepazīstināt ar Dānijas kultūru un vēsturi, veidot izpratni par citām valstīm un kultūrām, veicināt

skolēnu izpratni par cilvēku un apkārtējās vides mijiedarbību un arī sekmēt katra skolēna vispusīgā attīstība;

- censties izstrādāt darba metodes un izveidot struktūru, kas nodrošina iespēju iegūt pieredzi un padziļinātas studijas, kā arī ļaut paust iniciatīvu, lai skolēni attīstītu apziņu, iztēli un pārliecību par savām spējām un pamatu tā, ka viņi paši vēlētos iesaistīties un darboties;
- sagatavot skolēnus tā, lai viņi spētu piedalīties, parādīt kopēju atbildību un izprast savas tiesības un pienākumus brīvā un demokrātiskā sabiedrībā. Līdz ar to skolas aktivitātes katru dienu ir jāvada intelektuālās brīvības, vienlīdzības un demokrātijas garā;
- par tautskolām ir atbildīgas pašvaldības (sk. 20. punkta 3. paragrāfu). Pašvaldības padomei ir jānodrošina ikvienam pašvaldības bērnam bezmaksas tautskolas izglītība. Pašvaldības padomes pienākums ir noteikt skolas aktivitāšu mērķus un struktūru saskaņā ar Tautskolu likuma 40. un 40.a punkta nosacījumiem;
- katra skola ir atbildīga par izglītības kvalitātes nodrošināšanu atbilstoši tautskolas mērķiem, kas noteikti Tautskolas likumā (sk. 1. punktu). Katras skolas pienākums ir arī noteikt izglītības programmas plānošanu un organizēšanu;
- skolēni un vecāki sadarbojas ar skolu, lai sasniegtu tautskolas mērķus.

(Dānijas Izglītības ministrija, 2008.i).

10. klase ir izglītības piedāvājums jauniešiem, kas pēc pamatzglītības (9. klase) ieguves izjūt vajadzību iegūt papildu akadēmisko kvalifikāciju un noskaidrot turpmākās izglītības iespējas pirms pēcobligātās izglītības sākšanas.

Akadēmisko gadu var organizēt kā pilna gada vai īsāka perioda programmu. 10. klase ietver obligāto un fakultatīvo daļu. Obligātā izglītības daļa ir dāņu valoda, angļu valoda un matemātika, kas veido pusi no visa akadēmiskā gada mācību plāna kopējā laika. Visiem skolēniem ir jāpiedalās obligātajā programmā pārejai uz pēcobligāto izglītību vai pārejas programmas un neapmaksāta mācekļības laika kombinācijā, kas ir saistīta ar turpmākās izglītības perspektīvu. Pārejas programmu ilgums 10. klasēm ir divas nedēļas, ja šī programma aptver vairāk nekā 20 nedēļu periodu. Saistībā ar profesionālajām izglītības programmām vai to kombinācijā ar vienu no tām un neapmaksātu mācekļības laiku (ar turpmākās izglītības perspektīvu) skolēns var piedalīties arī pārejas periodā, kas ilgst līdz četrām nedēļām. 10. klasē ir arī vairāki izvēles mācību priekšmeti, kurus izvēlas pats skolēns.

10. klasē mācību programmas pamatā ir atsevišķa skolēna individuālais izglītības plāns, kas sagatavots 9. klases laikā. Izglītības plāns veido pamatu izglītības programmas organizēšanai, lai tā atbilstu atsevišķa skolēna vajadzībām. Šis plāns ir jāizmanto kā instruments turpmākajam atbalstam skolēna nākotnes izglītības izvēlē. Dažās pašvaldībās var būt izveidoti 10. klases apmācību centri, kuros pulcējas visi vietējā reģiona 10. klases skolēni (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.h).

Privātskolas

Dānijā ir privātskolu tradīcija, kur tās saņem ievērojamas valdības subsīdijas. Šīs tradīcijas saknes galvenokārt rodamas Dānijas garīdznieka, dzejnieka un politiķa N. F. S. Grundtviga (*N.F.S. Grundtvig*) (1783.–1872.) un skolotāja Kristena Kolda (*Christen Kold*) (1816.–1870.) darbībā. Atsaucoties viņu idejām par „skolu dzīvei, kuras pamatā ir dzīvais vārds”, pirmo tautas augstskolu pieaugušajiem nodibināja 1844. gadā, pirmo „brīvo skolu” (neatkarīgo privāto skolu) bērniem nodibināja 1852. gadā. Tās galvenokārt bija paredzētas lauku iedzīvotājiem.

Grundtviga un Kolda idejas tik ļoti ietekmēja viņu laika politisko domu, ka viņu vārdi ir ierakstīti 1915. gadā pieņemtajā Dānijas konstitūcijā. Tajā ir atrunāta vispārējā obligātā izglītība, nevis obligāta skolas apmeklēšana.

Dānijas privātskolas kopumā var iedalīt šādās kategorijās:

- nelielas neatkarīgas skolas lauku apvidos (*friskoler*);
- lielas neatkarīgas skolas pilsētu rajonos (*privatskoler*);
- reliģiskās vai draudžu skolas;
- progresīvās brīvās skolas;
- skolas, kurām ir konkrēts izglītības mērķis, piemēram, Rūdolfa Šteinera (*Rudolf Steiner*) skolas;
- vācu mazākumtautības skolas;
- imigrantu skolas.

Privātskolas tiek atzītas un saņem valdības finansējumu, neatkarīgi no privātskolas izveides ideoloģiskās, reliģiskās, politiskās vai etniskās motivācijas.

Dažas privātskolas ir ļoti vecas, dažas — diezgan jaunas, un tiek atvērtas vēl citas jaunas privātskolas. Tām ir raksturīgi tas, ka tās ir mazākas nekā pašvaldību skolas (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.d).

No privātās izglītības tiek prasīts, lai tā sasniegtu pašvaldību skolu izglītības kvalitātes līmeni. Mazās, neatkarīgās skolas, sākot ar 9. klasi, organizē sākumskolas un pamatzglītības nobeiguma eksāmenus, ja nav informējušas Izglītības ministriju, ka eksāmens tajās nenotiks. Pārbaudīt, vai privātskolas rezultāti ir salīdzināmi ar pašvaldību skolu prasībām, ir tās vecāku pienākums, nevis valdības institūcijas pienākums.

Pašiem vecākiem ir jāizvēlas, kas pārbaudīs skolēnu sasniegumu līmeni dāņu valodā, aritmētikā, matemātikā un angļu valodā, kā arī to, vai, kopumā ņemot, skolas sniegtā vispārējā apmācība ir salīdzināma ar pašvaldības skolu prasībām. Ja konstatē, ka skolēnu zināšanas ir neadekvātas, pārbaudītājiem par to ir jāziņo Dānijas Izglītības ministrijai. Vecāki, kas nav apmierināti ar privātskolu, var pārcelt bērnu uz citu privāto vai pašvaldības skolu vai apmācīt bērnu mājās. Vietējai pašvaldības skolai bērns ir jāuzņem vienmēr.

Ārkārtas apstākļos Izglītības ministrija var veikt īpašu kontroli, ja, piemēram, ir pamats uzskatīt, ka skolā dāņu valodu māca tik slikti, ka var pasliktināties bērnu spējas dzīvot Dānijā (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.a).

Privātskolas savai darbībai saņem finansējumu („uz skolēnu gadā”), kas principā atbilst darbības izdevumiem pašvaldību skolās, izņemot privātskolas maksu, kuru maksā vecāki. Tādējādi ir nodrošināts, ka privātajās un pašvaldību skolās ir vienoti principi attiecībā uz darbības izdevumiem (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.b).

3.1. Uzņemšana

Dānijas tautskolās nav uzņemšanas prasību, toties uzņemšanai privātskolās var būt specifiskas prasības.

3.2. Mācību laiks, grupas un norises vietas

Tautskola ir vispusīga vienotas struktūras skola, kur klašu formācijas pamatā ir skolēnu vecums, nevis viņu prasmes konkrētos mācību priekšmetos.

Skolēni ir iedalīti klasēs, kurās vidējais skolēnu skaits ir apmēram 20. Skolēnu skaits nedrīkst pārsniegt 28. Dažos izņēmuma gadījumos pašvaldība var atļaut klasē uzņemt ne vairāk par 30 skolēniem. Pašvaldību sākumskolās un pamatskolās vairākumā klašu vidēji ir 20 vai mazāk skolēnu.

Dānijas tautskolas mērķis nav eksaminēt skolēnus. Tādējādi galvenais noteikums ir, lai skolēns

apmeklētu klasi, kurā mācās tāda paša vecuma skolēni. Skolas nepabeigšana Dānijas tautskolā ir praktiski gandrīz neiespējama. Tautskolu likuma 12. nodaļā ir noteikts, ka bērnam ir iespēja atkārtot skolas gadu (ir vajadzīga bērna vecāku piekrišana), ja, piemēram, skolēns nav apmeklējis skolu ilgākā laika periodā vai citu attiecīgu iemeslu dēļ.

Lai visiem tautskolas skolēniem nodrošinātu vislabākās vispusējas attīstības iespējas un viņi iemācītos pēc iespējas vairāk, tautskolas pamatā ir diferencētās mācīšanas pieejas. Mācīšanu organizē tā, lai tā nostiprinātu un attīstītu katra skolēna intereses, kvalifikāciju un vajadzības, kā arī lai tā ietvertu vispārēju pieredzi un situācijas, kas viņiem nodrošina pieredzi, kura tos sagatavotu sadarbībai uzdevumu izpildē.

Tautskolu likums sniedz turpmāku iespēju ievērot principu, ka visiem skolēniem ir jānodrošina adekvāti izaicinājumi, jo daļa mācīšanas laika var notikt grupās, lai varētu ņemt vērā atsevišķa skolēna sākotnējos zināšanu un prasmju pamatus un pašreizējo attīstības līmeni. Grupu var veidot skolēni no vairākām viena gada klasēm vai dažādu gadu klasēm. Gadījumos, kad grupas veidošanas pamatā ir skolēnu mācību sasniegumu pašreizējais vērtējums, grupu mācīšanu veic īsākos kursus, piemēram, tajos, kuri ir paredzēti konkrētu prasmju apguvei vai kuru mērķis ir ļaut kādas skolēnu grupas spēju pārbaudē izmantot īpašus izaicinājumus. Tomēr ir prasība, lai lielākajā mācīšanas perioda daļā skolēni ir mācās savā klasē (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.j).

3.3. Izglītības saturs

Sākumskolas izglītība un vidējās izglītības pirmā posma desmit gadu izglītība ir iedalīta trīs mācību priekšmetu jomās un ietver šādus obligātos mācību priekšmetus visiem skolēniem.

1. Humanitārie mācību priekšmeti:

- a.dāņu valoda visās klasēm;
- b.angļu valoda 3. – 9. klasēm;
- c.kristīgā mācība visos klasēm, izņemot gadu, kurā notiek iesvētības;
- d.vēsture 3. – 9. klasēm;
- e.sociālās zinības 8. – 9. klasēm.

2. Praktiskie un radošie mācību priekšmeti:

- a.fiziskā audzināšana visām klasēm;
- b.mūzika 1. – 6. klasei;
- c.vizuālā māksla 1. – 5. klasei;
- d.dizains, koka un metāla apstrāde, mājas ekonomika vienā vai vairākos gados laika posmā starp 4. – 7. klasi.

3. Zinātņu mācību priekšmeti:

- a.matemātika visām klasēm;
- b.dabaszinātnes un tehnoloģija 1. – 6. klasei;
- c.ģeogrāfija 7. – 9. klasei;
- d.bioloģija 7. – 9. klasei;
- e.fizika un ķīmija 7. – 9. klasei.

4. Sākumskolas izglītības programmā obligāti jāiekļauj vairākas tēmas:

- a.drošība uz ceļa;
- b.veselības mācība (un dzimumizglītība) un ģimenes mācība;
- c.izglītība, karjeras atbalsta pasākumi un orientācija uz darba tirgu.

Vācu valodas nodarbības ir jāpiedāvā skolēniem kā izvēles mācību priekšmets 7.–9. klasei. Kā alternatīvu vācu valodas apguvei atsevišķiem skolēniem var piedāvāt iespēju kā izvēles mācību priekšmetu 7.–9. klasei apgūt franču valodu.

Dāņu valodas kā otrās valodas mācīšanos nodrošina pēc vajadzības bilingvāliem bērniem pirmsskolas klasēs un 1. – 9. klasē. Izglītības ministrija ir atbildīga par to, lai būtu noteikumi par dāņu valodas kā otrās valodas mācīšanu bilingvāliem bērniem, kā arī par dzimtās valodas mācīšanu bērniem no Eiropas Ekonomiskās zonas (EEZ) valstīm, Fēru salām un Grenlandes.

Papildus iepriekš minētajai dāņu valodas mācīšanai, kura skolām ir jānodrošina obligāti, 8. un 9. klašu skolēniem var piedāvāt izvēlēties arī vairākus izvēles mācību priekšmetus.

Tautskolu likums piešķir ministram tiesības izveidot noteikumus un mērķus gan izglītībai, gan centrālo zināšanu un prasmju apguvei (galīgo mērķi) attiecībā uz mācību priekšmetiem un obligātajām tēmām. Izglītības ministrs paredz noteikumus un mērķus klasēm (klašu līmeņu mērķi) konkrētu mācību priekšmetu un tēmu apgūvē. Galīgais un klašu līmeņu mērķis nosaka valsts mērķi attiecībā uz apmācību virzienu un mērķiem, nodrošinot, ka skolēni apgūst zināšanas un prasmes mācību priekšmeta un tēmas ietvaros līdz savas izglītības programmas beigām un klases beigām. Katra mācību priekšmeta apraksts (dāņu valodā) ir pieejams mācību priekšmeta mapē „Vispārējie mērķi” (*Fælles Mål*) interneta vietnē (<http://www.faellesmaal.uvm.dk/>). Vispārējo mērķu aprakstā ir ietverti divi svarīgi akadēmisko tekstu kopumi par mācību priekšmetiem un tēmām: saistošie valsts mērķi mācību priekšmetu mērķu formā, centrālās zināšanu un prasmju jomas (galīgie mērķi) un klašu mērķi, mācību plāna vadlīnijas un apraksti par izglītības attīstību, kas paredzēta, lai sasniegtu klases un galīgos mērķus. Pēc tam, kad vietējais izglītības saturs un apraksti saņem pašvaldības padomes galīgo apstiprinājumu, tie kļūst saistoši un līdz ar to vispārēji atsevišķai skolai (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.k).

3.4. Vērtēšana, pāreja uz nākamajām klasēm un izglītības dokumenta izsniegšana

Izglītības procesa ietvaros regulāri notiek skolēnu mācību rezultātu vērtēšana. Vērtējumi mēra skolēnu līmenim attiecībā uz zināšanu un prasmju apguvi katrā mācību priekšmetā un par katru tēmu saskaņā ar līmeņa un galīgajiem mērķiem. Vērtējumiem jāveido pamats, kas sniedz norādījumus atsevišķam skolēnam un turpmākai mācību plānošanai un organizēšanai. Tas ir arī līdzeklis, ar kuru pastāvīgi informē vecākus par skolēnu mācību rezultātiem.

Ir skaidrs, ka skolēnu mācību rezultātu regulārai vērtēšanai ir jānotiek saskaņā ar atsevišķu mācību priekšmetu līmeni un galīgajiem mērķiem — atbilstoši tam, kā tie ir definēti nodaļā „Vispārējie mērķi”.

Skolēnu mācību rezultātu vērtēšanas procesa ietvaros ir ieviesti daudzi obligātie valsts testi, kurus izmanto, lai sistemātiski izsekotu atsevišķa skolēna zināšanu un prasmju apguvei tā, lai izglītības procesu varētu plānot atbilstošāk atsevišķa skolēna stiprajām un vājajām pusēm, kā arī potenciālam.

Skolēniem ir jāveic testi:

- dāņu valodā 2., 4., 6. un 8. klasē (jākoncentrējas uz lasīšanu);
- angļu valodā 7. klasē;
- matemātikā 3. un 6. klasē;

- ģeogrāfijā 8. klasē;
- bioloģijā 8. klasē;
- fizikā un ķīmijā 8. klasē.

Testi tiek veikti, izmantojot datoru, un tie ir adaptīvi, tātad testi pastāvīgi tiek piemēroti atsevišķam skolēnam. Ja kāds skolēns uz jautājumu atbild nepareizi, viņam uzdod vienkāršāku jautājumu. Ja skolēns atbild pareizi, viņam uzdod grūtāku jautājumu. Šādā veidā tiek nodrošināts, ka testi precīzi atspoguļo katra skolēna akadēmisko līmeni. Divi skolēni nesaņem tieši tādu pašu testu. Tāpēc nav iespējams veikt testu iekšējo salīdzinošo vērtēšanu konkrētas klases ietvaros.

Tests ir viens no skolotājam pieejamajiem pedagoģiskajiem instrumentiem. Kopā ar vērtēšanas rezultātiem, kurus skolotāji arī lieto, testi ir jāizmanto turpmāko izglītības programmu plānošanā. Rezultātus izmanto arī atsevišķa skolēna akadēmiskajam atbalstam, turklāt tie ir noderīgi, lai stiprinātu sadarbību ar vecākiem. Tāpēc vecāki rakstveidā ir jāinformē par testu rezultātiem.

Informācija par atsevišķu skolēnu, skolēnu grupu, komandu, klašu, skolu, pašvaldību un reģionu testu rezultātiem ir konfidenciāla (izņēmums ir pārskati valsts līmenī). Tādējādi uz testa rezultātiem neattiecas Sabiedriskā sektora administrācijas likuma noteikumi par tiesībām uz publisko piekļuvi informācijai. Visbeidzot — konfidenciāli ir arī testos iekļautie uzdevumi.

Lai nostiprinātu tautskolās notiekošo vērtēšanas procesu, ieviesa nosacījumu ievērot prasību, ka katram skolēnam visās klasēs ir rakstveida skolēna plāns. Skolēna plānā ir jābūt informācijai par notiekošo vērtēšanu rezultātiem visos mācību priekšmetos un lēmumam, kura pamatā ir rezultāti, par turpmākās darbības gaitu. Skolēna plāns ir jāsagatavo ne retāk kā vienu reizi katrā mācību gadā.

Jānodrošina, lai skolēna plāns būtu iesniegts vecākiem. Nav ieviests vienots modelis, kādā formā ir jābūt skolēna plānam. Skolu valžu pienākums joprojām būs noteikt konkrētus principus, kā paziņot skolēna vecākiem vai aizbildņiem par skolēna mācību rezultātiem, un papildu skolas un vecāku vai aizbildņu sadarbību, kurai ir jānotiek atsevišķu pašvaldību pārvalžu izveidotās struktūras ietvaros.

Valsts vērtēšanas portāls palīdzēs skolotājiem skolēnu mācību rezultātu vērtēšanas darbā. Skolotāji var piekļūt plašam palīgmateriālu klāstam, lai veiktu vērtēšanu atsevišķos mācību priekšmetos, kā arī labas vērtēšanas prakses paraugiem un skolēnu plāniem (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.g.).

Pabeidzot 9. un 10. klases, tautskolu skolēni kārtā noslēguma eksāmenus. Tie ir obligāti pēc 9. klases, bet brīvprātīgi — pēc 10. klases. Eksāmeniem pēc 10. klases ir augstākas prasības, nekā kārtojot eksāmenus pēc 9. klases. Noslēguma eksāmeni 9. klases beigās var būt dāņu valodā, angļu valodā, kristīgajā mācībā, vēsturē, sociālajās zinībās, matemātikā, ģeogrāfijā, bioloģijā, dabas zinātnēs, ķīmijā un vācu un franču valodā kā izvēles mācību priekšmetos.

Visu eksāmenu standarta noteikumi nodrošina vienotību visā valstī. Šī paša iemesla dēļ rakstveida eksāmenu dokumentus sagatavo un vērtē centralizēti. Katru eksāmena mācību priekšmetu vērtē atsevišķi; rezultātus nevar summēt vidējās atzīmes ieguvei, nav arī nokārtošanas vai nenokārtošanas kritēriju.

Skolēniem kopumā ir jākārtā eksāmeni septiņos mācību priekšmetos. Pieci priekšmeti ir obligāti visiem skolēniem: rakstveida un mutveida eksāmeni dāņu valodā, rakstveida eksāmens matemātikā un mutveida eksāmens angļu valodā, dabaszinātnē vai ķīmijā. Turklāt katram skolēnam ir jākārtā vēl divi eksāmeni pēc nejaušības atlases principa — viens humanitāro mācību priekšmetu grupā, kas ietver rakstveida eksāmenu angļu valodā, arī eksāmenu franču vai vācu valodā, vēsturē, sociālajās zinībās un kristīgajā mācībā un viens eksāmens dabaszinātņu grupā, kas ietver ģeogrāfiju un bioloģiju.

Eksāmeni 9. klases noslēgumā ir obligāti, lai nodrošinātu, ka visiem jauniešiem, pabeidzot tautskolu, ir stingra akadēmiskā bāze un līdz ar to labāks pamats pēcobligātās izglītības apguvei.

Pēc mācību pabeigšanas 10. klasē skolēniem ir iespēja kārtot eksāmenus vienā vai vairākos mācību priekšmetos: dāņu valodā, matemātikā, angļu valodā, vācu vai franču valodā, dabaszinātnēs vai ķīmijā. Turklāt skolēni var izvēlēties vai nu kārtot vienu vai vairākus 9. klases eksāmenus: dāņu valodā, matemātikā, angļu valodā vai dabaszinātnēs, vai ķīmijā, vai 9. un 10. klases eksāmenu kombināciju.

9. un 10. klasēs obligāti piešķirts projekta uzdevums skolēniem sniedz iespēju izstrādāt un iesniegt starppriekšmetu projektu. Projekta uzdevumu vērtēts rakstveidā par saturu, darba procesu un rezultāta prezentāciju. Rakstveida ziņojumā sniedz plašāku un detalizētāku skolēna spēju novērtējumu. Pēc skolēna pieprasījuma to var arī novērtēt ar atzīmi. Projekta uzdevuma vērtējumu var norādīt izglītības dokumentā (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.l).

Septiņu punktu vērtēšanas skalā ir ietvertas piecas atzīmes (12, 10, 7, 4 un 02), kas norāda uz sekmības līmeni, un divas atzīmes, kuras norāda uz nesekmības līmeni (00 un – 3). Šī skala ir izveidota, cenšoties vienkāršot atbilstību starp Dānijas un ārvalstu vērtēšanas skalām — galvenokārt tāpēc, lai nodrošinātu skaidru savstarpējo saistību starp atsevišķu atzīmju un akadēmisko mērķu aprakstu.

Testos un eksāmenos, kuros, piemēram, saskaņā ar atsevišķu studiju programmu noteikumiem ir nepieciešami testu, eksāmenu vai programmas pabeigšanas apliecību dokumenti, skolēni saņem novērtējumu pēc šādas septiņu punktu vērtēšanas skalas:

- 12 — izcils rezultāts;
- 10 — ļoti labs rezultāts;
- 7 — labs rezultāts;
- 4 — viduvējs rezultāts;
- 02 — pietiekams rezultāts;
- 00 — nepietiekams rezultāts;
- 3 — nepieņemams rezultāts.

(Dānijas Izglītības ministrija, 2008.).

3.5. Karjeras atbalsta pasākumi

Izglītības un karjeras atbalsta pasākumu tēmas un darba tirgus orientācijas mērķis ir noteikts tāds, lai katrs skolēns iegūtu plašas zināšanas par izglītības un profesionālajām iespējām, kā arī aptvertu izglītības kursa pabeigšanas vērtīgumu. Mācību laikā skolēniem vajadzētu sniegt iespēju sagatavoties savai izglītības un profesijas izvēlei un saprast izvēli kā daudzus lēmumus, kas jāpieņem, pamatojoties uz saviem priekšnosacījumiem, vajadzībām, attieksmi un sociālajām iespējām. Izglītības un profesionālās karjeras atbalsta pasākumu un darba tirgus orientācija ir obligāta tēma visā izglītošanas periodā.

6. līdz 9./10. klasē sniegtajiem karjeras atbalsta pasākumiem, kas tiek organizēti Individuāli vai grupai, ir pastāvīgi jāveic individuāla izglītības plānošana un jāsagatavo izglītības plāni katram skolēnam. Skolēns apgūst zināšanas atbilstoši savai kompetencei un potenciālam, izglītības sistēmai un darba tirgus iespējām, lai, izvēloties izglītību vai profesiju, viņam būtu stingrs pamats. Izglītības plānošanas pamatā ir spējas un prasmes, kuras papildus citam skolēni ir ieguvuši, apgūstot mācību obligātās tēmas, piedaloties karjeras atbalsta un darba tirgus orientācijas pasākumos. Izglītības plānu noslēdz 9. un 10. klasēs saistībā ar pāreju uz pēcobligāto izglītību (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.h).

3.6. Skolotāji

Profesionālās bakalauru programmas (B. Ed.) mērķis sākumskolu un pamatskolu skolotājiem ir apmācīt skolotājus darbam sākumskolās un pamatskolās, kā arī nodrošināt pamatu turpmākām apmācībām.

Ņemot vērā sākumskolu un pamatskolu skolotāju karjeras orientācijas funkciju, apmācību programmai:

- jānodrošina studentiem nepieciešamā akadēmiskā un izglītības izpratne un profesionālās apmācības;
- jāveicina studentu turpmākā personiskā attīstība;
- jāsekmē studentu intereses un spējas aktīvi iesaistīties demokrātiskā sabiedrībā.

Skolotāju apmācību programmas beidzējiem ir tiesības izmantot titulu „Izglītības bakalaurs” (B. Ed.). Programma nodrošina vispārēju kvalifikāciju mācīšanai sākumskolā un pamatskolā. Ilgtermiņa mērķis, ņemot vērā, ka paplašinās saturs, ir sagatavot kvalificētus skolotājus sava(-u) galvenā(-o) mācību priekšmeta(-u) mācīšanai.

Aptuveni divas trešās daļas kvalificēto skolotāju strādā sākumskolās un pamatskolās. Viena trešā daļa skolotāju galvenokārt ir iesaistīta citās mācību iestādēs, piemēram, privātskolās, profesionālajās koledžās, tautas augstskolās, pieaugušo izglītībā un sociālajās institūcijās. Daži skolotāji strādā privātos uzņēmumos.

Ir lieliskas iespējas pedagoģiskajā pilnveidē un turpmākajām apmācībām, izmantot, piemēram:

- kursus un mācību priekšmetus (galveno mācību priekšmetu līmenī) pedagogu apmācību programmā;
- tālākmācības kā praktizējošu skolotāju apmācību pedagogu apmācību programmās;
- daudzas izglītības diplomu programmas;
- izglītības maģistra grādu;
- maģistra programmas.

Kopš 2008. gada 1. janvāra pedagogu apmācības notiek vienā no astoņām Dānijas Universitātes koledžām. Universitātes koledžas ir sabiedriskās pārvaldības bezpeļņas institūcijas. Universitātes koledžas piedāvā profesionālās bakalaurs programmas, kuras nodrošina reģiona ģeogrāfisko pārklājumu, un saistībā ar to arī pedagogu pilnveidi un tālākmācības.

Vērtējot pēc studentu skaita, divas lielākās vidējā cikla augstākās izglītības programmas ir profesionālās izglītības bakalaurs programmas (B. Ed.) un bakalaurs sociālās izglītības programmā.

Pedagogu apmācību programmas pabeigšanai ir nepieciešami četri gadi, kas atbilst 240 punktiem Eiropas kredītpunktu sistēmā (ECTS punkti). Vienu gadu ilga pilna laika apmācība atbilst 60 ECTS punktiem.

Visu studentu programmā ir:

- izglītības mācību priekšmeti vispārējās izglītības teorijas, psiholoģijas un izglītības zinātnes formā (kopumā 33 ECTS punkti);
- kristīgā mācība / dzīves mācība (*life information*) / pilsonība (17 ECTS punktu);
- divi vai trīs galvenie mācību priekšmeti (144 ECTS punkti);
- izglītības bakalaurs projekts (10 ECTS punktu);
- mācību prakse (36 ECTS punkti).

(Dānijas Izglītības ministrija, 2009.).

4. VIDĒJĀ IZGLĪTĪBA

Šī izglītības pakāpe parasti sākas pilna laika obligātās izglītības beigās. Dānijā šo izglītības pakāpi iedala:

1. vispārējā izglītībā (tā nodrošina piekļuvi augstākajai izglītībai);
2. profesionālajā vai tehniskajā izglītībā (tā galvenokārt nodrošina piekļuvi darba tirgum).

Parasti vidējo izglītību nodrošina jauniešiem vecumā no 16 līdz 19 gadiem, un tā un aptver: 1) ģimnāzijas vispārējās vidējās izglītības nodrošinājumu (STX programmu), augstākā līmeņa sagatavošanas eksāmenu (HF programmu), augstākā līmeņa komerczinību eksāmenu (HHX programmu) un augstāka līmeņa tehnisko eksāmenu (HTX programmu), 2) profesionālās izglītības un apmācību programmas, pamata sociālās un veselības mācības apmācību programmas utt. (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.h).

Vispārējā vidējā izglītība

Vispārējo izglītības programmu galvenais mērķis ir sagatavot jauniešus augstākas izglītības ieguvei un šajā kontekstā nodrošināt, lai apgūstamo mācību priekšmetu mijiedarbība palīdzētu viņiem iegūt vispārējo izglītību, zināšanas un kompetenci. STX, HHX un HTX programmas pabeigšanai ir nepieciešami trīs gadi, un šajās programmās uzņem jauniešus, kas ir pabeiguši pamatskolas 9. vai 10. klasi. HF programmas ilgums ir divi gadi, un tajā uzņem tos, kuri ir pabeiguši pamatskolas 10. klasi.

STX un HF programmas veido plašs mācību priekšmetu klāsts humanitāro zinātņu, sociālo zinātņu un dabaszinātņu jomā.

HHX programmas centrā ir uzņēmējdarbības un sociāli ekonomiskās mācības apvienojumā ar svešvalodām un citiem vispārējiem mācību priekšmetiem.

HTX programmas centrā ir tehnoloģiskie un zinātniskie mācību priekšmeti apvienojumā ar vispārējiem mācību priekšmetiem.

146 skolas piedāvā STX un (vai) HF programmas, 60 skolas — HHX programmas un 38 skolas — HTX programmas. Kopumā tajās ik gadu uzņem apmēram 46 000 skolēnu. Tas nozīmē, ka vairāk nekā 60 procenti no jaunajiem dāņiem pēc pamatskolas pabeigšanas sāk apgūt jauniešu izglītību.

Izglītības ministrija izdod noteikumus, kas skolām jāievēro savā darbībā. Visā Dānijā skolas ir pašpārvaldes institūcijas, kurām ir atšķirīga vēsture un akadēmiskie profili. Tās finansē vienas vai vairāku vidējās izglītības programmu īstenošanu, ņemot vērā skolēnu skaitu skolā, ko nodrošina Dānijas Izglītības ministrijas finansējums. Skolas direktors par savu darbību sniedz pārskatu skolas valdei, kuras sastāvs atspoguļo skolas konkrēto profilu. Valdes pārstāvjus ieceļ amatā skolas skolotāji un skolēni. Skolas valde ieceļ amatā un atbrīvo no amata direktoru un ir vispārēji atbildīga par skolas darbību un tās aktivitāti.

Visām skolām, kas piedāvā vienu vai vairākas vidējās izglītības programmas, katrā programmā un mācībās ir jābūt un jāizmanto kvalitātes attīstības un rezultātu novērtēšanas sistēma. Vispārējo prasību ietvaros pati skola pieņem lēmumu par izmantojamo pašvērtējuma metodoloģiju un kvalitātes novērtējumu. Skolai ir jāspēj iesniegt savas kvalitātes sistēmas dokumentus (vis-a-vis) Izglītības ministrijai, kas pārbauda izglītības programmu īstenošanu skolā un tās rezultātus.

Mācības notiek visā valstī, un tās ir bezmaksas. Tomēr skola var prasīt skolēniem pašiem iegādāties mācību līdzekļus (maksimālais līdzekļu apmērs ir DKK 2500) – parasti vārdnīcas un kabatas kalkulatoru.

Studentiem ir tiesības uz Dānijas izglītības atbalstu (SU), ja viņi ir aktīvi studenti, ir sasnieguši 18 gadu vecumu un ir Dānijas pilsoņi. Dažos gadījumos Dānijas izglītības atbalstu (SU) var iegūt, ja cilvēks nav Dānijas pilsonis (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.a).

Pamata profesionālā izglītība un apmācības

Pamata profesionālā izglītība un apmācības (*erhvervsgrunduddannelse (EGU)*) ir individualizēta pamata profesionālās izglītības un apmācību programma, kas ir pielāgota nodarbinātības un tālākizglītības nolūkiem.

Pamata profesionālā izglītība un apmācības ir alternatīva vai apmācību programma, kurā praktiskās apmācības ir apvienotas ar to programmas daļu vispārējā programmā, kuras ilgums ir no pusotra līdz trim gadiem un kurā skolas bāzes daļa ilgst 20 – 40 nedēļas. Šī programmas daļa ir saistīta ar attiecīgo mācību priekšmetu (skolā). Skolas bāzes elementus aizgūst no daudzām jau esošām izglītības un apmācību programmām.

Pamata profesionālās izglītības un apmācību mērķis ir nodrošināt, lai skolēni sasniegt personisko, sociālo un profesionālo kvalifikāciju, ar kuru viņi var iestāties kādā citā izglītības un apmācību programmā, kurā var apgūt profesionālu kvalifikāciju, un nodrošināt nodarbinātības pamatu. Programma un prasmes, kuru mērķis ir iekļauts profesionālā sektora ietvaros, ir raksturots skolēna personiskās izglītības plānā.

Pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) likumā kā mērķa grupa ir norādītas personas, kas ir jaunākas par 30 gadiem, dzīvo pašvaldībā, neapgūst izglītību (tostarp arī tādu, kas neturpina kādu skolas programmas apguvi), nav nodarbinātas un kurām nav priekšnosacījumu citas kvalificējošas jauniešu izglītības ieguvei. Šie jaunieši parasti ir praktiski orientēti, viņiem ir vājš izglītības pamats un nav pārāk izteiktas akadēmiskās intereses.

Bija paredzams, ka pamata profesionālajā izglītībā un apmācībās (EGU) uzsākšana strauji pieaugs tādēļ, ka, sākot ar 2007. gada 15. augustu, visām pašvaldībām bija obligāti jāpiedāvā pamata profesionālā izglītība un apmācības (EGU) mērķa grupām.

Programmas apguves laikā pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) skolēni saņem iknedēļas skolas pabalstu. 2007. gadā šis pabalsts bija DKK 555 — jauniešiem līdz 18 gadu vecumam un DKK 1329 — jauniešiem, kas ir vecāki par 18 gadiem. Praktisko apmācību laikā skolēni saņem parasto mācekļa algu, un to sāk maksāt kā pirmā gada algu arodizglītības un apmācību programmās (aptuveni 8000 DKK mēnesī). Apmācības skolā parasti finansē atbilstoši likumdošanai, kas nosaka izglītības programmā iekļautos izglītības elementus. Pašvaldība var nodrošināt papildu finansējumu, piemēram, apmācībām.

Pašvaldību izdevumi pamata profesionālajai izglītībai un apmācībām (EGU) tiek nodrošināti ar pašvaldības bloka finansējuma shēmas palīdzību, proti, veicot vispārējo līdzekļu pārvedumu no valsts uz pašvaldībām.

Pašas pašvaldības finansē pamata profesionālo izglītību un apmācību (EGU) atbildīgo personu iecelšanu. Ražošanas skolas un profesionālo apmācību koledžas saņem finansējumus, lai izveidotu, pārvaldītu un īstenotu pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) plānus (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.i).

Profesionālā izglītība un apmācības

Dānijas profesionālās izglītības un apmācību programmas (I-VET) ir pārmaiņu programmas, kurās praktiskās apmācības uzņēmumā mijas ar mācībām profesionālajā koledžā.

Programmas veido pamata un galvenā programma. Audzēkņim ir jāslēdz ar uzņēmumu apmācību līgums, ko apstiprina sociālie partneri — darba devēju un darbinieku pārstāvju konfederāciju —, lai iesaistītos galvenajā programmā. Ir apmēram 125 profesionālās izglītības un apmācību programmas (2007), un ikvienā no tām var iegūt vairākas profesionālās specializācijas. Sociālajiem partneriem ir ievērojama ietekme uz profesionālās izglītības un apmācību programmām un līdz ar to arī liela atbildība par tām.

Profesionālās izglītības un apmācību programmu mērķis ir motivēt jauniešus tādas apmācību programmas veikšanai, kas viņiem var nodrošināt kvalifikāciju nodarbinātībai un vienlaikus iespēju piemēroties darba tirgus vajadzībām. Programmu mērķis ir sniegt ieskatu jauniešiem tālākizglītības apguvē, un mudināt aktīvi iesaistīties sabiedrībā, attīstot studentu personiskās un sociālās prasmes, piemēram, veidojot neatkarības un sadarbības garu un veicinot viņu informētību par novatorismu, vidi un internacionalizāciju.

Profesionālās izglītības un apmācību programmas beidzēji var nekavējoties sākt darbu tajā industrijas vai tirdzniecības jomā, uz kuru vērsta programma.

Profesionālās izglītības un apmācību programmu mērķa grupa nav tikai skolēni, kas tikko ir ieguvuši pamatskolas izglītību, profesionālās izglītības un apmācību programmu mērķa grupa ir arī pieaugušie, kuriem ir iepriekšēja profesionāla pieredze.

Samazinās to profesionālās izglītības un apmācību programmas (VET) studentu daļa, kuri tajā iesaistās tieši pēc obligātās izglītības apguves tautskolā (pamatizglītība un vidējā izglītība), savukārt daudzi dalībnieki tiek uzņemti profesionālās izglītības un apmācību programmā pēc tam, kad kādu laiku ir bijuši darba tirgū. Pieaug to studentu skaits, kas ir ieguvuši vispārējo vai profesionālo vidējo izglītību.

Apmēram 38 procenti jauniešu iegūst profesionālo izglītību, no tiem apmēram 33 procentiem parasti profesionālā izglītība ir viņu augstākā pabeigtā izglītība un 5 procenti pēc tam parasti iegūst augstāko izglītību.

Apmēram 56 500 studentu katru gadu sāk apgūt pilna laika profesionālo izglītību, vienlaikus studentu kopējais skaits profesionālās izglītības un apmācību programmās ir apmēram 130 000.

117 institūcijas piedāvā pamata profesionālās orientācijas izglītības programmas, un 97 no tām ir tehniskās koledžas, komerckoledžas, lauksaimniecības vai kombinētās koledžas. Turklāt 20 koledžas piedāvā sociālās un veselības aprūpes apmācību programmas. Vairākas koledžas savas programmas piedāvā vietējās filiālēm. Šīs koledžu filiāles ziņojumā nav iekļautas.

Papildus pamata profesionālās izglītības un apmācību programmām koledžas piedāvā arī citas izglītības programmas: profesionālo vidējo izglītību (augstākā līmeņa komerczinību eksāmenu (HHX) programmu) un augstākā līmeņa tehniskais eksāmenu (HTX) programmu) un tālākizglītību un apmācības pieaugušajiem (pieaugušo profesionālās apmācības (AMU) (C-VET)) Vairākums profesionālo koledžu sadarbojas ar citām koledžām, lai piedāvātu īstermiņa augstāko izglītību. Turklāt koledžas piedāvā arī uzņēmumu akreditētus kursus un programmas.

Izglītības un apmācību programmas, kurās uzņem nelielu skaitu studentu, tiek organizētas arodskolās, kuras aptver visu reģionu. Šādos gadījumos studentiem ir iespēja apmesties koledžās.

Profesionālā izglītība un apmācības ietver pamatkursu un galveno kursu. Pamatkurss ilguma ziņā ir elastīgs un atkarīgs no kursa apguvēja iepriekšējās kvalifikācijas un mērķiem. Šāda pamatkursa garums parasti ir no 20 līdz 25 nedēļām. Pēc šī pamatkursa apgūstams profesionālās izglītības un apmācību programmas galvenais kurss, kura pamatā ir maiņas princips. Tas parasti ilgst trīs līdz trīspus gadus, dažām programmām galvenais kurss var būt īsāks vai garāks (no pusotra līdz pieciem gadiem). Lai apgūtu galveno kursu, ar apstiprinātu uzņēmumu, kas piedāvā apmācības, ir jānoslēdz apmācību līgums, kas var aptvert visu pamatkursu vai tā daļas un ir obligāts galvenajam kursam.

Audzēkņiem par mācībām nav jāmaksā, un pamatprogrammas studenti, kuriem nav apmācību līguma, var saņemt finansējumu no Dānijas Valsts izglītības finansējuma un aizdevuma shēmām, ja viņi atbilst atbilstošajām prasībām. Profesionālās izglītības un apmācību programmās audzēkņiem pēc apmācību līguma noslēgšanas maksā algu. Alga ir no 8 000 līdz 12 000 DKK mēnesī un ir atrunāta kolektīvajā līgumā. Algas dažādās industrijas jomās atšķiras un parasti atbilst audzēkņu vidējai produktivitātei konkrētā izglītības gada laikā.

Stažēšanās laikā programmu apguvēji par savu darbu saņem algu no uzņēmuma. Darba devēju kompensācijas fonds atlīdzina uzņēmumam mācekļa algu, kad programmas apguvējs apmeklē koledžu. Visi sabiedriskie un privātie uzņēmumi šajā fondā iegulda fiksētu gada maksu par katru no saviem darbiniekiem. No audzēkņiem tiek sagaidīts, ka viņi finansēs savu algu ar produktīvu darbu stažēšanās laikā (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.j).

Profesionālās izglītības un apmācību programmas skolas daļu finansē valsts no nodokļu sistēmas bāzes (maksa par studentu).

4.1. Uzņemšana

4.1.1. Vispārējā vidējā izglītība

Lai skolēnu uzņemtu vienā no trīs gadu vidējās izglītības programmām: STX, HHX, HTX programmā, viņam ir jāpabeidz deviņu gadu Dānijas pamatzglītība vai jāsaņem atbilstošas apmācības un jānokārto sākumskolas un pamatskolas obligātais gala eksāmens.

Lai skolēnu uzņemtu HF programmā, viņam ir jāpabeidz Dānijas desmit gadu pamatzglītība un jānokārto eksāmeni dāņu valodā, angļu valodā, matemātikā, otrajā svešvalodā (franču vai vācu valodā) un fizikā vai ķīmijā.

Skolēnam ir jākārtos uzņemšanas tests, ja viņš nav kārtojis eksāmenus, kas ir nepieciešami uzņemšanai STX, HHX, HTX un HF programmā. Skolēnam var būt jākārtos uzņemšanas tests, ja to ir ieteikusi darīt pamatskola.

Skolēni, kas nav apmeklējuši Dānijas skolu, var uzņemt pēc konkrēta novērtējuma par to, vai viņiem ir kvalifikācija saskaņā ar prasībām, kas jāievēro skolēniem, kas ir apmeklējuši Dānijas skolu. Viņiem var prasīt veikt uzņemšanas testu (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.a).

4.1.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības

Pašvaldībām ir jāizveido pamata profesionālās izglītības un apmācības (EGU) mērķgrupai. Profesionālās un ražošanas skolas var noslēgt līgumu par pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) organizēšanu pašvaldības vārdā (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.i).

4.1.3. Profesionālā izglītība un apmācības

Pamata profesionālās izglītības un apmācību (VET) programmā ir brīva uzņemšana. Vairākums studentu sāk savu profesionālo izglītību ar pamatprogrammu koledžā, tomēr viņi var sākt darbu tieši uzņēmumā un apgūt pamatprogrammu pēc tam, kad kādu laika periodu ir pavadījuši uzņēmumā.

Kopš 2008. gada augusta pamatprogrammas ir apkopotas 12 profesionālajās kopās, un tās ir saistītas ar profesionālajām programmām.

Pamatkursi	Profesionālo kopu programmu skaits
1. Autotransports, aviācija un citi transportlīdzekļi	6 programmas
2. Būvniecība	15 programmas
3. Būvniecība un uzturēšanas pakalpojumi	3 programmas
4. Dzīvnieki, augi un daba	9 programmas
5. Ķermenis un stils	3 programmas
6. Cilvēku pārtika	11 programmas
7. Plašsaziņas līdzekļi	7 programmas
8. Uzņēmējdarbība	7 programmas
9. Produkcija un attīstība	31 programmas

10. Elektrība, vadība un informācijas tehnoloģijas (IT)	7 programmas
11. Veselība, aprūpe un pedagoģija	4 programmas
12. Transports un loģistika	7 programmas

Skolēnam ir izglītības garantija gadījumā, ja viņš sniedz savu ieguldījumu programmā, kad ir uzņemts programmā, izmantojot vienu piekļuves pamatceļu, jo tad viņam būs iespēja pabeigt vienu no konkrētā veida programmām (izglītības garantija). Ja skolēns nespēj iegūt apmācību līgumu, izglītības garantija nozīmē, ka viņam var piedāvāt uzņemšanu skolas praktiskajās apmācībās (koledžas veikts praktisko apmācību periods) vai uzņemšanu vienā no trim profesionālajām programmām, kuras īsteno kā skolas izglītību bez praktisko apmācību perioda (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.j).

4.2. Mācību laiks, grupas un norises vietas

4.2.1. Vispārējā vidējā izglītība

Katra konkrētā skola izlemj, kad skolas gads sākas pēc vasaras brīvdienām, skolas dienu skaitu un brīvdienu un skolas dienu kalendāro plānojumu. Skolas kalendāru un brīvdienu grafiku parasti var atrast skolas interneta vietnē (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.a). Parasti skolas gads sākas augustā un beidzas jūnijā.

4.2.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības

Ik reizi, kad tiek parakstīts pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) plāns, principā tiek izveidota jauna atsevišķa izglītības programma, kas ir pielāgota atsevišķa jaunieša kvalifikācijai, vēlmēm un vajadzībām. Pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) plānu tādējādi var brīvi izveidot struktūras ietvaros līdz trim gadiem, pavadot skolā no 20 līdz 40 nedēļām (nedēļas laikā var mainīties skola un praktiskās apmācības) (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.i).

4.2.3. Profesionālā izglītība un apmācības

Jaunieši, kas jau sākumā zina, kuru programmu vēlas apgūt, var sākt apgūt mērķa bāzes programmu, cenšoties īstenot savas vēlmes. Citi jaunieši, kuriem ir jāizmēģina savas prasmes un intereses, parasti var apgūt plašāku pamatprogrammu, kurā viņi var identificēt savas vēlmes. Dažiem jauniešiem ir jāpapildina savas pamatskolas zināšanas, citi grib izvēlēties augstākus līmeņus vispārējos mācību priekšmetos, lai pēc tam varētu turpināt apgūt augstāko izglītību. Jauniešiem ir iespēja pagarināt pamatprogrammu kopumā līdz 40 nedēļām. Līdzīgā veidā pamatprogramma var būt īsāka tiem programmas apguvējiem, kuru iepriekšējās iegūtās apmācības var dot kredītpunktus. Parasti notiek uzņemšana pamatprogrammā.

Jaunieši, kas dod priekšroku praktiskajai apmācībai, nevis skolas apmeklēšanai var sākt apgūt profesionālo izglītību uzņēmumā, kas piedāvā praktisko apmācību. Jaunajā „mācekļa statusā” esot, jaunieši slēdz ar uzņēmumu apmācību.

Līgumu, un pirmā gada laikā viņam ir jāapgūst tas pats, kas studentiem, kuri ir apguvuši pamatprogrammu koledžā. Šādā situācijā ir nepieciešama audzēkņa, uzņēmuma un koledžas elastīga adaptācija. Šī iespēja ir ieviesta, lai atvieglotu uzsākt profesionālo izglītību tiem skolēniem, kuriem vairāk ir tendence apmācībās izmantot praktiskas metodes.

Šo ceļu ir izvēlējušies apmēram 40 procenti skolēnu dažās tehniskās arodizglītības programmās. Tomēr citās arodizglītības un apmācību programmās šādu skolēnu daļa ir ļoti neliela.

Pēc pamatprogrammas studentus uzņem profesionālās izglītības un apmācību programmu galvenajā programmā, proti, skolēniem ir jāslēdz apmācību līgums ar uzņēmumu. Tieši galvenajā programmā notiek praktisko apmācību svarīgākā daļa.

50–70 procenti no apmācību perioda notiek uzņēmumā, 50–730 procenti — skolas programmas laikā.

Skolēniem pārmaiņus notiek apmācības uzņēmumā, kas piedāvā praktiskās apmācības, un koledža atbilstoši programmas principiem, kur skolas periodus organizē kā blokus laikposmā no 5 līdz 10 nedēļām.

Atsevišķas profesionālās izglītības un apmācību programmas var organizēt, ja profesionālās izglītības un apmācību programma nav izveidota konkrētā nodarbinātības jomā, kurā skolēns var slēgt apmācību līgumu. Profesionālās izglītības un apmācību programmu var izveidot no dažādu profesionālās izglītības un apmācību programmu elementiem, tomēr apmācību līgums ir jāslēdz. Šo iespēju līdz šim ir izmantojuši tikai daži skolēni.

Gandrīz visās profesionālās izglītības un apmācību programmās ir viens vai divi posmi programmu elastības palielināšanai. Tas nozīmē, ka students var pārtraukt to apguvi pēc skaidri definēta posma, kas nodrošina profesionālās kompetences ieguvu. Skolēni var vēlāk atsākt profesionālās izglītības un apmācību programmu, nepagarinot kopējo izglītības ilgumu (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.j).

4.3. Izglītības saturs

4.3.1. Vispārējā vidējā izglītība

Izglītības ministrija izveido mācību priekšmetu un vairāku mācību priekšmetu kursu izglītības saturu. Visiem mācību priekšmetiem nosaka līmeni C, B un A līmeņu sistēmā, kur A ir augstākais līmenis, — atbilstoši mācību priekšmeta padziļinātai apguves pakāpei. Līmeņu sistēmas vispārējs noteikums ir strukturēt mācību priekšmetus, ievērojot, ka C līmeņa mācību priekšmetiem ir piešķirti 75 periodi (katrs 60 minūtes), B līmeņa mācību priekšmetiem — 200 periodi, A līmeņa mācību priekšmetiem — 325 stundas. Tomēr atsevišķās programmās ir daudzi izņēmumi, it īpaši attiecībā uz B un A līmeni (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.a).

STX programmas (*Gymnasium*) centrā ir vispārējā izglītība un vispārējā sagatavošanās studijām. Akadēmiskais standarts ir cieši saistīts ar akadēmisko studiju priekšmetu aspektiem, un studentiem ir jāiegūst vispārējā izglītība un studiju kompetence humanitārajos priekšmetos, dabaszinībās un sociālajās zinībās, ņemot vērā to, ka mērķis ir pabeigt augstāko izglītību.

Programmas struktūra

- Pusotra gada specializētā studiju programma:
 - obligātie mācību priekšmeti un līmeņi;
 - parasti trīs mācību priekšmeti, kas izveido specializēto studiju programmu;
 - vairāku mācību priekšmetu kursa darbs;
 - izvēles mācību priekšmeti;
 - specializēts studiju projekts.
- Pusgada pamata programma:
 - obligātie mācību priekšmeti un līmeņi: dāņu valoda, angļu valoda, otrā svešvaloda, vēsture, fiziskā audzināšana, māksla, matemātika, dabaszinātņu mācību priekšmets un sociālās zinības. Direktors var arī izlemt, vai apmācībām dāņu valodā, angļu valodā, otrajā svešvalodā, vēsturē un fiziskajā audzināšanā vajadzētu sākties vienlaikus ar specializēto studiju programmu.

Obligātie mācību priekšmeti un līmeņi: dāņu valoda A, angļu valoda B, otrā svešvaloda B vai A, vēsture A, klasiskās studijas C, fizika C, fiziskā izglītība C, māksla C, matemātika C, reliģija C, sociālā zinātne un papildus vismaz divi no mācību priekšmetu grupas, kurā ietverta bioloģija, ķīmija un dabas ģeogrāfija C līmenī.

Saskaņā ar galveno noteikumu katram skolēnam ir jāapgūst arī bioloģija, fizika, ķīmija vai dabas ģeogrāfija B līmenī.

Obligātais mācību priekšmets mākslā tiek noteikts, izvēloties vizuālo mākslu, drāmas, multivides studijas vai mūziku.

Otrā svešvaloda tiek noteikta, izvēloties franču valodu (turpinājums, B un A līmenis), vācu valodu (turpinājums, B un A līmenis), franču valodu iesācējiem A, itāļu valodu A, krievu valodu A, spāņu valodu A vai vācu valodu iesācējiem A.

Daļu no mācībām īsteno kā vairāku mācību priekšmetu kursus vispārējo studiju sagatavošanas, vispārējās valodas izpratnes un dabaszinātņu pamata programmas ietvaros.

Atsevišķi no obligātajiem mācību priekšmetiem katrs skolēns izvēlas specializētu programmu un izvēles mācību priekšmetus. Katrs skolēns trešajā gadā raksta arī specializētu projektu divu vai trīs mācību priekšmetu (pēc savas izvēles) ietvaros.

Specializētie studiju priekšmeti: katrs skolēns izvēlas specializētu studiju programmu, kuru veido trīs vai dažos gadījumos divu mācību priekšmetu kopa. Atsevišķas skolas izveidotas un piedāvātas mācību priekšmetu kopas var ietvert mācību priekšmetus šādos līmeņos: AAA, AAB, AAC, ABB vai ABC. Programmu skaits, kā arī specifisks saturs dažādās skolās atšķiras.

Izvēles mācību priekšmeti: katrs skolēns izraugās izvēles mācību priekšmetu skaitu. Tas atšķiras atbilstoši skolēna apgūstamās studiju jomas mācību priekšmetiem.

Nedēļas periodu skaits: ikviens skolēns apgūst ne mazāk kā 2470 stundas, katras stundas garums ir 60 minūtes. Turklāt ir jāveic mājasdarbi ar rakstveida uzdevumiem, tekstu sagatavošana, pētniecības darbi utt. un arī jāveltī laiks eksāmeniem.

Tipiskas darba metodes: tiek izmantotas dažādas darba metodes, piemēram, apmācības klasē, projekta darbu, individuālu un grupas rakstveida darbu u.c. Ne vairāk par 25 procentiem no apmācību laika var veltīt virtuāli organizētām apmācībām, kuru norises laikā skolēniem un skolotājiem nav noteikti jābūt vienā telpā (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.c).

HF programmā (augstākais sagatavošanās eksāmens) ir akcentēta gan teorētiskā, gan praktiskā daļa. Izglītības programmas mērķis ir attīstīt programmas apguvēja spējas padziļinātām studijām un izpratni par mācību priekšmetu savstarpējām saiknēm, kā arī veicināt katra skolēna atbildību par viņa paša un kopējiem rezultātiem. Skolēniem ir jāapgūst analītiskās un kritizēšanas prasmes un jāgūst ieskats dabaszinātņu, sociālo zinātņu un humanitārajā jomā, turklāt ir jāattīsta arī savas lingvistiskās kompetences.

HF programma ir pilna laika divu gadu studiju programma, kurā mācību priekšmetu apguvi piedāvā veikt arī atsevišķu mācību priekšmetu veidā, dažkārt to piedāvā veikt kā mācību priekšmetu kopas pieaugušo izglītības centros, kur katru gadu apmēram 80 000 programmas audzēkņi apgūst vienu vai vairākus HF programmas mācību priekšmetus.

Obligātie mācību priekšmeti un līmeņi: gan ievada kurss, gan semināru kurss un projekta periodi ietver šādus mācību priekšmetus: dāņu valodu A, angļu valodu B, matemātiku C, fizisko audzināšanu C, praktisko vai mūzikas mācību priekšmetu C, mācību priekšmetus dabaszinātņu grupā (tā ietver bioloģiju C, ģeogrāfiju C un ķīmiju C), kā arī kultūras un sociālo zinātņu mācību priekšmetu grupu (vēsture B, sociālās zinības C un reliģija C).

Papildus obligātajiem mācību priekšmetiem skolēnam ir jāizvēlas divi, trīs vai četri izvēles mācību priekšmeti, un katram skolēnam otrā gada laikā ir jāveic liels rakstveida uzdevums vienā, divos vai trijos mācību priekšmetos pēc savas izvēles.

Izvēles priekšmeti: studenti izvēlas no vairākiem C, B vai A līmeņa izvēles mācību priekšmetiem, ko

piedāvā skolas. Izvēles mācību priekšmeti var būt HF programmas mācību priekšmeti praktiskajā vai mūzikas jomā vai izvēles mācību priekšmeti, kas ir vispārpieņemti citās STX, HHX un HTX vidējās izglītības programmās. Skolas var arī noteikt savu HF programmu klāstu, piedāvājot apgūt izvēles mācību priekšmetus kā mācību priekšmetu kopu. Izvēles iespēju skaits un specifiskais saturs dažādās skolās atšķiras.

Nedēļas periodu skaits: ikviens skolēns apgūst vismaz 1625 stundas, katras stundas garums ir 60 minūtes. Turklāt ir jāveic mājasdarbi ar rakstveida uzdevumiem, tekstu sagatavošana, pētniecības darbi utt. un arī jāvēlta laiks eksāmeniem.

Tipiskas darba metodes: izmanto dažādas darba metodes, piemēram, apmācības klasē, projekta darbu, individuālu un grupas rakstveida darbu u.c. Ne mazāk par 20 procentiem no mācību laika var veltīt virtuāli organizētām apmācībām, kuru norises laikā skolēniem un skolotājiem nav noteikti jābūt vienā telpā (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.d).

HTX programmā (augstākajā tehniskajā eksāmenā) ir akcentēti mācību priekšmeti tehnikas un dabaszinātņu jomā. Programmas īpaša iezīme ir tā, ka mācību plāna teorētiskā puse tiek pārbaudīta semināros un laboratorijās.

Programmas struktūra:

- divarpus gadu specializētā studiju programma:
 - obligātie mācību priekšmeti;
 - trīs mācību priekšmeti, kas veido specializēto mācību programmu;
 - vairāku mācību priekšmetu kursa darbs;
 - izvēles mācību priekšmeti;
 - specializētais studiju projekts;
- pusgada pamatprogramma:
 - obligātie mācību priekšmeti un līmeņi: dāņu valoda, angļu valoda un matemātika;
 - vairāku mācību priekšmetu kursa darbs, kas ietver mācības darbsemināros.

Obligātie mācību priekšmeti un līmeņi: dāņu valoda A, tehniskās zinātnes A, angļu valoda B, fizika B, ķīmija B, matemātika B, tehnoloģija B, bioloģija C, sakari/IT C, sociālās zinības C un tehnoloģiju vēsture C.

Mācību daļas organizē kā vairāku mācību priekšmetu kursus programmas ietvaros.

Tehnisko zinātņu A izvēlas no šādām iespējām: būvniecība un enerģija, dizains un ražošana vai apstrāde, pārtika un veselība.

Līdzīgi kā obligātos mācību priekšmetus, programmas apguvēji izvēlas arī specializētu studiju programmu un izvēles mācību priekšmetus, turklāt trešajā gadā katrs raksta specializētu projektu divu vai trīs mācību priekšmetu (pēc savas izvēles) ietvaros.

Specializētie mācību priekšmeti

Katrs audzēknis izvēlas specializētu programmu, kuru veido trīs mācību priekšmetu kopa. Tipisks HTX audzēknis izvēlas mācību priekšmetu kopu, ko veido trīs A līmeņa mācību priekšmeti vai divi A līmeņa mācību priekšmeti, vai divi A līmeņa mācību priekšmeti kopā ar trešo B vai C līmeņa mācību priekšmetu. Var būt piedāvātas arī specializētās programmas, kas ietver vienu A līmeņa mācību priekšmetu kopā ar B līmeņa mācību priekšmetu un trešo B vai C līmeņa mācību priekšmetu. Mācību priekšmetu kopas

izveido un piedāvā atsevišķas skolas. Dažādu programmu skaits un specifiskais saturs dažādās skolās var atšķirties.

Izvēles mācību priekšmeti

Katrs programmas apguvējs izraugās izvēles mācību priekšmetu skaitu, un tas atšķiras atkarībā no apgūstamās jomas mācību priekšmetiem.

Nedēļas periodu skaits

Katrs apgūst ne mazāk kā 2630 stundas, katras stundas garums ir 60 minūtes. Turklāt ir jāveic rakstveida (uzdevumi), jāsaģatavo teksti, jāveic pētniecības darbi utt. un jāveltī laiks eksāmeniem.

Tipiskās darba metodes

Izmanto dažādas darba metodes, piemēram, instruēšanu klasē, jautājuma izpēti, eksperimentālo darbu un seminārus, individuālu un grupas rakstveida darbu u.c. HTX programmā īpaši svarīga nozīme ir projekta darbam, kas ir saistīts ar teorijas un prakses mijiedarbību. Ne vairāk kā 25 procentus mācību laika var veltīt virtuāli organizētām apmācībām, kuru norises laikā studentiem un skolotājam nav noteikti jābūt vienā telpā (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.b).

HHX programmā (augstākais komercsāmens) akcentē profesionālās perspektīvas. Mērķis ir nodrošināt kvalifikāciju akadēmiskajām studijām, un to īsteno uzņēmējdarbības ekonomikas un sociālās ekonomikas jomā, apvienojot to ar svešvalodām un citiem vispārējiem mācību priekšmetiem. Izglītības programmai ir jāattīsta studentu spēja veikt padziļinātas studijas, jāattīsta viņu izpratne par teorētiskajām zināšanām, kā arī reālu jautājumu analizēšanas paņēmieniem.

Programmas struktūra

- Divarpus gadu specializētā mācību programma:
 - obligātie mācību priekšmeti un līmeņi: parasti trīs mācību priekšmeti, kas veido specializēto mācību programmu. Vairāku mācību priekšmetu kursa darbs, izvēles mācību priekšmeti, specializēts projekts.
- Viena gada pamatprogramma:
 - obligātie mācību priekšmeti un līmeņi: dāņu valoda, angļu valoda, matemātika un papildu otrā svešvaloda, vairāku mācību priekšmetu kursa darbs.

Obligātie mācību priekšmeti un līmeņi: dāņu valoda A, angļu valoda A, otrā svešvaloda B vai A, uzņēmējdarbības ekonomika B, mārketinga B, starptautiskā ekonomika B, mūsdienu vēsture B, matemātika C, komerczinības C un sociālās zinības C. Mācību daļas organizē kā vairāku mācību priekšmetu kursus programmas ietvaros.

Var izraudzīties divas svešvalodas ar šādām iespējām: franču valoda (turpinājums, līmenis B un A), vācu valoda (turpinājums, līmenis B un A), franču valoda iesācējiem A, itāļu valoda A, krievu valoda A, spāņu valoda A vai vācu valoda iesācējiem A.

Līdzīgi kā obligātos studiju priekšmetus, audzēkņi izvēlas arī specializētu studiju programmu un izvēles mācību priekšmetus, turklāt katrs audzēkņi trešajā gadā raksta specializētu studiju projektu divu vai trīs mācību priekšmetu ietvaros pēc savas izvēles.

Specializētie mācību priekšmeti

Katrs students izvēlas specializētu mācību programmu, kuru veido trīs vai dažos gadījumos divu mācību priekšmetu kopa. Parasti HHX programmas apguvējs izvēlas mācību priekšmetu kopas, kuras veido

divi A līmeņa mācību priekšmeti un arī trešais B vai C līmeņa mācību priekšmets. Var būt piedāvātas arī specializētās programmas, kas ietver vienu A līmeņa mācību priekšmetu kopā ar B līmeņa mācību priekšmetu un trešo B vai C līmeņa mācību priekšmetu. Mācību priekšmetu kopas izveido un piedāvā atsevišķa skola, un dažādu programmu skaits un specifiskais saturs dažādās skolās var atšķirties.

Izvēles mācību priekšmeti: katrs izraugās izvēles mācību priekšmetu skaitu. Tas atšķiras atbilstoši apgūstamās jomas mācību priekšmetiem.

Nedēļas periodu skaits

Ikviens skolēns apgūst ne mazāk kā 2470 stundas, katras stundas garums ir 60 minūtes. Turklāt ir jāveic mājasdarbi ar rakstveida uzdevumiem, tekstu sagatavošana, pētniecības darbi utt. un arī jāveltī laiks eksāmeniem.

Tipiskas mācību darba metodes

Izmanto dažādas darba metodes, piemēram, instruktāžas klasē, projekta darbu, individuālu un grupas rakstveida darbu u.c. HHX programmā svarīga ir arī izpētes mācību programma. Ne vairāk kā 25 procentus mācību laika var veltīt virtuāli organizētām apmācībām, kuru norises laikā skolēniem un skolotājiem nav noteikti jābūt vienā telpā) (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.e).

4.3.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības

Pamatojoties uz profesionālajām kompetencēm, kas jāapgūst audzēknim, (EGU) plāns iekļauj praktiskajā darbā un skolā apgūstamās programmas daļas. Praktiskās apmācības var notikt visa privātā un sabiedriskā darba tirgus ietvaros. Pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) atbildīgajam kontrolierim ir jānodrošina vajadzīgo profesionālo zināšanu apguve. Eksāmenus organizē, ja tie ietilpst izglītības elementu programmā (EGU).

Pamata profesionālajā izglītībā un apmācībās (EGU) programmas apgūvējus parasti apmāca palīga darbu veikšanai konkrētā industrijas jomā.

Pēc pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) programmas pabeigšanas, kad skolēni ir ieguvuši izglītību un zināšanas par darbu, kā arī absolventu tiesības, viņi var iestāties bezdarbniekos. Tādējādi EGU plāno nodrošināt skolēnu, kad viņi ir pabeiguši savu EGU, faktisko sagatavotību darba tirgum.

Pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) plānam ir jānodrošina, lai apmācību piedāvātājam būtu pietiekami kvalificētas praktiskās apmācības mērķa īstenošanai. Pieejamību ļoti daudzām praktisko apmācību ieguves vietām sniedz uzņēmumi, kurus nevar apstiprināt profesionālajai izglītībai un apmācībai (VET) (Dānijas izglītības ministrija, 2009.i).

4.3.3. Profesionālā izglītība un apmācības

Programmas mērķi ir raksturotas kā kompetences. Visas programmas ietver ne mazāk kā vienu specializācijas jomu, kuru veido specializētie mācību priekšmeti. Pārējo saturu veido plašas profesionālās ievirzes mācību priekšmeti un kompetences (jomas mācību priekšmeti), kā arī fundamentālie vispārējie, profesionālās ievirzes mācību priekšmeti (pamata mācību priekšmeti) un kompetences.

Praktiskās apmācības notiek gan uzņēmumā, gan koledžā, savukārt teorētiskās apmācības galvenokārt notiek koledžās. Koledžas ir atbildīgas par apmācību organizēšanu holistiskā veidā, un koledžām ir aprīkojums, ko izmanto, lai skolēnus iepazīstinātu ar programmas praktisko pusi. Vispārējo mācību priekšmetu mācīšana, piemēram, tādu pamata mācību priekšmetu kā matemātikas un angļu valodas mācīšana sākas ar specifiskiem jautājumiem, kas ir daļa no izglītības un apmācību programmas. Šī iemesla dēļ matemātiku galdniekam māca citādi nekā elektrīķim.

Daudzi profesionālās izglītības un apmācību audzēkņi dod priekšroku praktisko mācību priekšmetu mācīšanai, nevis teorijai. Tāpēc teorija ir cieši saistīta ar praktisko apmācību, lai skolēnus iesaistītu apmācību procesā (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.).

4.4. Vērtēšana, pāreja uz nākamajam klasēm un izglītības dokumenta izsniegšana

4.4.1. Vispārējā vidējā izglītība

Atzīmes piešķir septiņu punktu skalā: no -3 līdz 12. STX, HHX un HTX programmā katrs audzēknis regulāri saņem ceturkšņa atzīmes visos mācību priekšmetos. Pēc mācību priekšmeta apguves skolotājs piešķir arī noslēguma atzīmes. Turklāt visi saņem atzīmes par kārtotajiem eksāmeniem.

Daži eksāmeni izglītības programmā ir obligāti jākārt visiem programmas apguvējiem. Katru gadu Izglītības ministrija izlemj, kuri mācību priekšmeti ir jāietver konkrēta programmas apguvēja eksāmenā. Izglītības programmas beigu daļā visiem programmas apguvējiem ir jāiesniedz liels rakstveida uzdevums vai projekts, kas ir eksāmena daļa.

Eksāmeni var būt rakstveida, mutveida, pētniecības darbs un projekta testi vai jauktās formas eksāmens. Vairākumā eksāmenu skolēni var izmantot visu veidu palīg līdzekļus, tostarp IT, tomēr viņi nevar sazināties viens ar otru vai citu klātesošo.

Ministrija formulē visus rakstveida eksāmenu jautājumus un visiem mutveida un rakstveida eksāmeniem ieceļ ārējos eksaminatorus.

Eksāmena apliecību izsniedz, ja eksāmena kārtotājs ir saņēmis, aprēķinot noslēguma semestra atzīmju un eksāmenu atzīmju vidējo svērtu atzīmi, ne zemāku novērtējumu par „02”. Pēc eksāmenu vidējā vērtējuma aprēķināšanas atzīmes izvērtē atšķirīgi — atkarībā no līmeņa. Eksāmenu vidējais vērtējums ir izšķirošais rādītājs turpmākajām iespējām izglītības sistēmā, jo tas ir svarīgs uzņemšanai augstākās izglītības iestādē. Eksāmenu vidējais rādītājs ir augstāks tiem, kuri ir apguvuši vairāk A līmeņa mācību priekšmetus, nekā prasa izglītības programma (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.a).

Visi HF programmas apguvēji kārtu vienu vai vairākus rakstveida un (vai) mutveida eksāmenus visos obligātajos mācību priekšmetos un priekšmetu grupās dabaszinātņu un kultūras vai sociālo zinātņu jomā. Eksāmenus var kārtot arī izvēles mācību priekšmetos. HF programmas eksāmens ietver arī lielu, individuālu rakstveida uzdevumu vienā, divos vai trijos mācību priekšmetos un eksāmena projektu, kas sagatavots individuāli vai grupā un aptver divus vai trīs mācību priekšmetus. HF programmā neizliek semestra atzīmes (gada noslēguma atzīmes) (Dānijas Izglītības ministrija, 2008.d).

4.4.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības

Pēc pamata profesionālās izglītības un apmācību programmas (EGU) pabeigšanas vai ja izglītības ieguve ir pārtraukta, saglabājot perspektīvu iegūt turpmāku izglītību vai apmācības, vairākums pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) programmas apguvēju meklē darbu vai profesionālās apmācības programmas.

Pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) programmai īpaši raksturīgi ir tas, ka programmas apguvējs var pārtraukt apgūt programmas plānu, ja EGU programmas kursa laikā novērtēts, ka viņš ir ieguvis priekšnosacījumus un vēlas pāriet uz kvalificētu izglītības un apmācību programmu vai iegūt pastāvīgu darbu. Ja skolēns turpina pēcobligāto izglītību, viņam ir jāsaņem kredītpunkti par pabeigtajām skolas izglītības programmas daļām (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.i).

4.4.3. Profesionālā izglītība un apmācības

Lai saņemtu kredītu iepriekšējām apmācībām, ir jābūt novērtētām visām studenta kompetencēm.

Pamatojoties uz šīs bāzes, students, koledža un, ja piemērojams, uzņēmums, kas piedāvā praktiskās apmācības, izveido šī studenta apmācību plānu. Ja students laika gaitā maina savus izglītības plānus, šo plānu var pielāgot studenta izvēlei.

Studenta rezultātus (piemēram, saņemtās atzīmes un karjeras izglītību) pēc katra skolas un praktiskā perioda ievada studenta izglītības grāmatā (portfolio/žurnālā), tādējādi ļaujot viņam redzēt jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi. Personisko izglītības plānu un izglītības grāmatu izveido elektroniskajā sistēmā, kurā var pastāvīgi reģistrēt studenta pabeigtās programmas daļas.

Pamatprogrammu parasti pabeidz ar projekta uzdevumu un mutveida testu. Mērķis ir parādīt, ka students ir ieguvis profesionālās izglītības un apmācību programmas galvenās programmas sākšanai nepieciešamās kompetences. Projekts ietver praktiskus uzdevumus, un to vērtē, piemēram, citas koledžas skolotājs vai vietējā uzņēmuma pārstāvis. Ja pamatprogramma ilgst vairāk nekā 20 nedēļas, citos pamata mācību priekšmetos notiek testi lozēšanas veidā.

Programmas beigu daļā audzēknis kārtā noslēdzošo praktisko un teorētisko eksāmenu — kvalificēta darbinieka testu, kas ir paredzēts apmācāmā iegūto prasmju novērtēšanai. Ārējie eksaminatori ir no uzņēmumiem vai arodkomitejām, kuras bieži sagatavo noslēguma testus (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.j).

4.5. Karjeras atbalsta pasākumi

4.5.1. Vispārējā vidējā izglītība

Izglītības iestāžu pienākums ir sniegt izglītības programmā akadēmisku karjeras atbalstu un nodrošināt individuālu un kolektīvo karjeras atbalstu. Skolēni var arī saņemt norādījumus par augstāku izglītību un karjeru (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.a).

4.5.2. Pamata profesionālā izglītība un apmācības

Pamata profesionālo izglītību un apmācības (EGU) var raksturot kā koordinētu intensīvu programmu, kurā ņem vērā mērķa grupu. Lai skolēns programmā gūtu panākumus, ir nepieciešams ciešs personisks, sociāls atbalsts un sistemātiska atsevišķa skolēna sekmju pārraudzība gan skolas, gan praktisko apmācību daļā. Pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) karjeras konsultants bieži pilda mentora pienākumus attiecībā uz konkrētu pamata profesionālās izglītības un apmācību (EGU) skolēnu (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.i).

4.5.3. Profesionālā izglītība un apmācības

Koledžā ir daudzi karjeras konsultanti, kas skolēniem sniedz atbalstu un norādījumus par izglītības un apmācību programmu apguvi. Profesionālajā koledžā katram skolēnam „piešķir” arī „kontaktpersonu”, kura uzdevums ir sekmēt labu izglītības vidi un sniegt atbalstu konkrētajam studentam. Skolēniem ar speciālām vajadzībām ir nodrošināts mentora atbalsts. Īpašos gadījumos viņiem var piedāvāt psiholoģisku atbalstu.

Koledžas pienākums ir aktīvi sniegt atbalstu audzēkni, lai viņi varētu atrast stažēšanās iespēju, un koledža arī saņem speciālu finansējumu šim darbam, tostarp par katru ar studentu noslēgto un koledžas reģistrēto apmācību līgumu (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.j).

4.6. Skolotāji un apmācību vadītāji

4.6.1. Vispārējā vidējā izglītība

Skolotājiem ir jāapgūst maģistra programma universitātē vai dažos gadījumos jāspēj dokumentāri

apstiprināt atbilstīgo līmeni. Skolotājiem pirms vai pēc norīkojuma darbam skolā ir jābūt pabeigtam arī izglītības teorijas un prakses kursam (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.a).

4.6.2. Profesionālā izglītība un apmācības

Profesionālās izglītības un apmācību programmu skolotāji parasti ir ieguvuši profesionālo izglītību viņu mācāmajos mācību priekšmetos un pēc tam parasti ir ieguvuši augstāko izglītību. Ir nepieciešama vismaz piecu gadu profesionālā pieredze. Vispārējo mācību priekšmetu jomu skolotājiem pietiek tikai ar divu gadu profesionālo pieredzi. Vispārējo mācību priekšmetu skolotājiem parasti ir bakalaura vai maģistra grāds.

Skolotājiem, kas nav vēl apguvuši pedagoģiskās apmācības, ir jābeidz speciāli organizēti pedagoģisko apmācību kursi profesionālo koledžu skolotājiem. Šie kursi parasti ir jāpabeidz pirmo divu gadu laikā pēc norīkojuma saņemšanas darbam koledžā.

Katra skolotāja pienākums ir pastāvīgi attīstīt savas akadēmiskās un pedagoģiskās zināšanas. Koledžai ir jāizveido plāns skolotāju grupas kompetenču attīstībai koledžā. To ievērojot un sadarbībā ar skolotāju koledža nosaka indivīda profesionālās karjeras attīstību (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.j).

5. PĒCVIDĒJĀ IZGLĪTĪBA (KAS NAV AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA)

Dānijā nav uz šo kategoriju attiecināmas izglītības.

6. AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA

Ievērojot tā dēvēto bināro struktūru, augstākās izglītības iestādes var iedalīt divos dažādos sektoros:

- universitātes sektorā;
- koledžas sektorā, proti, profesionāli orientētā augstākās izglītības sektorā.

Dānijas augstākās izglītības iestādēs studenti darbojas neatkarīgi un pauž savu iniciatīvu. Viņi gan apmeklē tradicionālās lekcijas, gan arī studē mazās grupās, kurās viņiem ir aktīvi jāiesaistās. Daļu no viņu studijām veido neatkarīgs projektu un pētniecības darbs. Vairākums studentu ir pašpietiekami kursu grādu ieguvei, un viņi, sākot studijas, izvēlas savu specializācijas jomu. Visas programmas ietver liela projekta pārskata, tēžu vai disertācijas sagatavošanu atkarībā no grāda līmeņa (CIRIUS, 2009.d).

Valdības iniciatīva ir samazinājusi universitāšu skaitu no 12 līdz 8, un tagad pēc vairākiem universitāšu apvienošanas pasākumiem, kas stājās spēkā 2007. gada 1. janvārī, ir šīs universitātes:

- Kopenhāgenas Universitāte, kas iekļāva Dzīvības zinātņu fakultāti (iepriekš Karaliskā veterinārijas un lauksaimniecības universitāte) un Farmācijas zinātņu fakultāti (iepriekš Dānijas Farmācijas zinātņu universitāte);
- Orhūsas Universitāte, kas iekļāva Orhūsas Biznesa skolu un Izglītības skolu (iepriekš Dānijas Izglītības universitāte);
- Dienviddānijas Universitāte;
- Roskildes Universitāte;
- Olborgas Universitāte;
- Dānijas Tehniskā universitāte;
- Kopenhāgenas Biznesa skola;
- Kopenhāgenas IT universitāte.

Turklāt ir 13 speciālās universitātes tipa augstākās izglītības iestādes arhitektūras, mākslas, mūzikas u.c. jomās.

Studijām universitātes sektora augstākās izglītības iestādēs jābalstās pētniecībā, un tas ir visu to universitāšu darbības pamatprincips, kuru mērķis ir augstu standartu nodrošināšana visās programmās. Universitātes sektors aptver tikai tās augstākās izglītības iestādes, kuras piedāvā grādus līdz augstākajam akadēmiskajam līmenim, iekļaujot doktorantūru (CIRIUS, 2009.d).

Grādu struktūras pamatā ir trīs galvenie līmeņi: bakalaurs, maģistrs (*candidatus*) un zinātņu doktors. Galvenie grādu veidi ir raksturoti saistībā ar mācību rezultātiem Nacionālajā kvalifikāciju ietvarstruktūrā.

XX gadsimta 80. gadu beigu reformas Dānijas augstāko izglītību ir pārkārtojušas no viena līmeņa kvalifikācijas struktūras uz divu līmeņu struktūru (ar bakalaura, maģistra (*candidatus*) un zinātņu doktora grādu).

Pirms tam visu universitātes studiju programmu ilgums bija no četriem līdz sešarpus gadiem, un pēc to pabeigšanas varēja iegūt maģistra grādu (*candidatus/candidata*).

Kopš 1988. gada studenti, kas pabeidza trīs gadus ilgo maģistra programmu, ieguva bakalaura grādu un varēja izmantot titulu B.A. (humanitārajās zinātnēs, teoloģijā, sociālajās zinībās) vai B.S. (dabaszinībās,

veselības zinātnē).

1993. gada universitātes reforma ieviesa vispārējā bakalaura grāda struktūru, un tagad gandrīz visas universitātes programmas ietver bakalaura programmu (BA/BSc), maģistra programmu un doktora programmu. Bakalaura programma pati par sevi ir pilna programma, tomēr vairākums studentu pēc tam apgūst maģistra programmu. Pēc šīs jaunās grādu struktūras izveides 1995./96. gadā notika atteikšanās no cand. phil. grāda humanitārajās zinātnēs (programmas apguve ilga četrus gadus).

Turpmākā likumdošana izveidoja struktūru, pamatojoties uz diviem galvenajiem cikliem visās universitātes disciplīnās. Visnesenākie pasākumi šajā kontekstā un saistībā ar Boloņas procesu ir norādīti 2004. gada 6. maija Zinātnes, tehnoloģijas un inovāciju ministrijas rīkojumā Nr. 338 par universitātes bakalaura un maģistra programmām, kuras izdeva ar 2003. gada maija likumu par universitātēm un 2004. gada jūnija Kultūras ministrijas rīkojumu par izglītību Mūzikas akadēmijā un Operas akadēmijā.

Bakalaura vai maģistra struktūru izmanto Roskildes Universitātē un Olborgas Universitātē, kaut arī šīs augstākās izglītības iestādes piedāvā noteiktas īpašas iezīmes. Roskildes Universitātes bakalaura programmu veido divu gadu vispārējā studiju programma (*basisuddannelse*) humanitārajās zinātnēs, sociālajās zinībās vai dabaszinībās, kam seko viena gada specializētā grāda programma. Olborgas Universitātē sociālo zinību un tehnoloģiju un zinātņu bakalaura programmas sākas ar viena gada vispārējo studiju programmu (*basisuddannelse*). Olborgas Universitātē ir arī speciāla viena gada cand. phil. programma pēc bakalaura programmas apguves sociālajās zinātnēs.

Universitātes izglītība aptver vairākus simtus augstākās izglītības programmas ļoti dažādās jomās: humanitārajās zinātnēs, teoloģijā, sociālajās zinātnēs, veselības zinātnēs, tehniskajās zinātnēs un dabaszinātnēs. Universitātes sektora studiju programmas balstās pētījumos, analītiskās un teorētiskās. Tās nodrošina plašu akadēmisko pamatu, kā arī specializētas zināšanas. Dažām programmām ir izteikts profesionālais virziens, piemēram, medicīnai, zobārstniecībai un psiholoģijai.

Bakalaura grādu piešķir pēc trīs gadu studijām (180 ECTS punktu). Programmas sagatavo studentus profesionālajai darbībai un *Candidatus* grāda studijām.

Visās bakalaura programmās ir jāievēro vieni un tie paši valsts standarti, un nav iedalījuma izcilības un parastajās programmās. Bakalaura programmām ir jābalstās pētījumos un jākoncentrējas uz lielo zinātnisko priekšmetu jomām, kas izvēlētas grāda iegūšanai kopš pirmā gada. Visām programmām ir nepieciešams bakalaura projekts. Studiju programmas neietver komponentus, kurus varētu klasificēt kā humanitārās zinātnes.

Nosaukumi ir šādi:

BA + studiju joma (angļu valodā: filoloģijas bakalaurs (BA) + studiju joma);

BSc + studiju joma (angļu valodā: zinātņu bakalaurs (BSc) + studiju joma).

Uzņēmējdarbības administrācijā var izmantot titulu HA. Juridisko studiju jomā tituls angļu valodā ir juridisko zinātņu bakalaurs (LL.B.).

Candidatus (*candidata*) grāds, parastās izglītības sistēmas maģistra grāds, lielākoties tiek piešķirts pēc pieciem studiju gadiem: atbilstīgais bakalaura grāds + divi gadi aspirantūras studijās (120 ECTS punktu). Dažas *candidatus* programmas ir ilgākas: medicīnā (trīs gadi, 180 ECTS punktu) un veterinārajā medicīnā (divarpus gadu, 150 ECTS punktu).

Programmas nodrošina studentiem kvalifikāciju profesionālo uzdevumu un zinātniskā darba veikšanai. Katrai *candidatus* programmai ir jāiekļauj viena vai divas lielas bakalaura programmas studiju jomas. Neatkarīgās pētniecības darbības ir svarīga *candidatus* programmas daļa. Lielākā prasība ir „speciale” (maģistra darbs), un parasti tas tiek plānots sešu mēnešu pilna laika studijām.

Nosaukumi parasti ir cand. + studiju joma latīņu valodā, piemēram, cand. mag. (*candidatus/candidata*

magistehi). Angļu valodā nosaukumi galvenokārt ir MA vai MSc + studiju joma.

Retāk sastopamo grādu mag. art. (*magister artium*) vai *magisterkonferens* piešķir pēc studijām, kas orientētas uz pētījumiem vienā mācību priekšmetā, un pēc darba aizstāvēšanas. Mag. art. var iegūt noteiktās humanitāro zinātņu jomās, tomēr šo procesu pakāpeniski pārtrauc, un pēc 2007. gada 1. septembra netiks sāktas jaunas programmas.

Mūzikas akadēmijas piedāvā iegūt speciālistu grādus divu līdz četrus gadus laikā pēc *candidatus* grāda ieguves.

Pēc 1993. gada reformas Ph. D. parasti piešķir pēc astoņiem (pavisam kopā) augstākās izglītības un pētījumu gadiem. Pati Ph. D programma parasti ilgst trīs gadus (180 ECTS punktu). Standarta uzņemšanas prasība ir *candidatus* grāds.

PhD programmas standarta komponenti ir:

- zinātnisks projekts (proti, PhD darbs), kas ietver attiecīgās jomas zinātniskās metodoloģijas neatkarīgu izmantojumu;
- dalība izpēti kursos un semināros atbilstoši sešu mēnešu darbam;
- mobilitāte, lai nodrošinātu integrāciju divās vai vairākās aktīvās pētījumu grupās un tīklos (augsta prioritāte ir piešķirta mobilitātei ārvalstīs);
- pieredze mācīšanās vai citi pētījumu rezultātu komunikācijas veidi;
- PhD darba publiska aizstāvēšana.

PhD grādu piešķir, atzīstot faktu, ka tā saņēmējs ir veiksmīgi pabeidzis PhD programmu un ar disertāciju parādījis spēju veikt zinātnisku projektu, izmantojot neatkarīgu konkrētās jomas zinātniskās metodoloģiju, tādējādi iesaistoties pētījumos līmenī, kas atbilst šīs jomas PhD grāda starptautiskajiem standartiem.

Pieredzējuši pētnieki var iegūt tradicionālo augstāko Dānijas doktora grādu (*doktorgrad*) parasti ne agrāk kā pēc piecu līdz astoņu gadus ilgiem individuāliem un oriģināliem pētījumiem (pēc *candidatus* grāda, mag.art. grāda vai ph.d. grāda attiecīgajā pētījumu jomā) un publiskas disertācijas aizstāvēšanas.

Šim grādam nav oficiālas studiju programmas. Tituli ir dr. + pētījuma joma latīņu valodā (CIRIUS, 2009.d).

Koledžas sektors

Koledžas sektors aptver apmēram 100 specializētās augstākās izglītības iestādes, kas piedāvā uz profesiju orientētas programmas. Dānijā šādas programmas tradicionāli piedāvā specializētās koledžas (citās valstīs līdzīgas programmas piedāvā universitātēs). Ļoti bieži šīs koledžas iesaista teorētisku un praktisku darbu veikšanā. Daudzas no tām piedalās starptautiskajā sadarbībā, piemēram, izmantojot EK mobilitātes programmas.

Koledžas piedāvā vidējā cikla programmas — galvenokārt profesionālā bakalaura grādu ieguvei. Ievērojot parlamenta 2000. gada lēmumu, vairākums koledžu, kas piedāvā iegūt profesionālā bakalaura grādus, ir apvienojušās vispusīgākos augstākās izglītības centros (*centre for videregående uddannelse* (CVU)) Šie centri ir jauna tipa institūcija, kas izveidota, lai nostiprinātu profesionālās augstākās izglītības veidus un radītu jaunas iespējas tālākizglītībai un apmācībām. Ir iecerēts, ka centri būs arī inovatīvas iestādes zināšanu attīstības jomā. Kopš 2005. gada augstākās izglītības centriem, kas atbilst noteiktiem kvalitātes kritērijiem, var piešķirt universitātes koledžas zīmi.

Profesionālās koledžas piedāvā īsā cikla programmas, galvenokārt divu gadu akadēmisko profesiju grādus. Vairākums koledžu, kas piedāvā akadēmisko profesiju grādus, ir izveidojušas reģionālās sadarbības struktūru — profesionālās augstākās izglītības akadēmijas (*erhvervsakademier*). To bija iespējams veikt, īstenojot īsā cikla augstākās izglītības 1998. gada reformu. Lai iegūtu profesionālās

augstākās izglītības akadēmijas statusu, iesaistītajām koledžām ir jāizpilda daudzas kvalitātes prasības.

Akadēmijas grādu piešķir pēc divu gadu studijām (120 ECTS punktu), izņemot *datamatiker* programmu skaitļošanā, kas ilgst divus un vienu ceturtdaļu gada (135 ECTS punkti). Uzņemšana ir iespējama, ja ir vispārējās vidējās izglītības bāze vai attiecīgās profesionālās izglītības un apmācību bāze, kas papildināta ar adekvātiem vispārējās vidējās izglītības kursiem (piemēram, matemātiku, fiziku, angļu valodu).

Akadēmijas programmas (*erhvervsakademiuddannelser*) ir uzņēmējdarbības, IT un tehnisko studiju jomā. Tās sagatavo studentu praktisku, profesionālu uzdevumu veikšanai, izmantojot analītisko bāzi, un viņš pēc tam var strādāt vidējā līmeņa vadītāja amatā. Papildus teorētiskajiem mācību priekšmetiem programmas parasti papildina ar projektu, kas ilgst trīs mēnešus.

2000. gada augustā ieviesa jaunu lēmumu par īsā cikla augstāko izglītību — 1997. gada 29. decembra lēmumu Nr. 1115—, un tas paplašināja piekļuvi augstākajai izglītībai un padarīja to pārskatāmāku, kā arī nodrošināja studentiem labākas kredītu saņemšanas iespējas vidējā vai garā cikla augstākās izglītības programmā.

Ir izveidotas trīspadsmit studiju programmas šādās jomās: lauksaimniecība, tekstils, apģērbs un dizains, pārtikas industrija, viesnīcas un tūrisms, finanses, būvniecība, tehnoloģija un enerģija, IT un elektronika, plašsaziņas līdzekļi un komunikācija, rūpnieciskā ražošana, laboratorijas tehnika, mazumtirdzniecība un starptautiskais mārketinga, turpināja programmas datorzinātnēs (*datamatiker*) un transporta loģistikā.

Ar šīm minētajām 15 programmām tika aizstātas iepriekšējās 70 īsā cikla programmas, kuru garums bija dažāds — no viena līdz trim gadiem. Daudzos gadījumos tas nozīmē kursa pagarināšanu no pusotra līdz diviem gadiem.

Vidējā cikla profesionālās augstākās izglītības kvalifikācija — bakalaura grāds ir pirmā cikla grāds, kas piešķirts pēc trim līdz četrarpus studiju gadiem (180–7270 ECTS punktu) tādā līmenī, kas atbilst universitātes bakalaura programmu līmenim, tomēr vairāk akcentē profesionālo praksi.

Bakaluru programmas ir tehniskajās, izglītības, sociālajās, radošajās un ar veselību saistītās jomās. Tās studentiem nodrošina zināšanas par teoriju un tās izmantošanu profesijās un nozarēs. Visas programmas ietver praktisko apmācību periodus un paredz projekta darba iesniegšanu.

Vairākums programmu nodrošina piekļuvi turpmākajām studijām tajā pašā jomā, parasti maģistra programmai pieaugušo izglītībā un tālākizglītībā, vai dažās situācijās var nodrošināt piekļuvi specifiskām maģistra (*candidatus*) programmām.

2000. gadā ar lēmumu par vidējā cikla augstāko izglītību izveidoja programmu vispārējo struktūru. Viena no šīs reformas galvenajām iezīmēm bija profesionālā bakalaura (*professionsbachelor*) nosaukuma izveide, kas saistībā ar universitātes bakalaura grādiem norāda uz līdzīgu izglītības līmeni, kurā ir izteiktāka koncentrēšanās uz profesionālo praksi.

Koledžas var piešķirt profesionālo bakaluru grādus, ja tiek apgūtas programmas, kas ir apstiprinātas kā atbilstošas vairākiem kritērijiem. Turklāt apmācībām ir jābūt saistītām ar profesiju un tās attīstību, un tai ir jāietver saites ar valsts un starptautiskajiem pētījumiem (CIRIUS, 2009.d).

Skatiet arī 2.5. nodaļu „Skolotāji”, lai iegūtu informāciju par bakaluru sociālā izglītībā, un nodaļu „3.6. Skolotāji”, lai iegūtu informāciju par B Ed programmu pamatskolas un vidusskolas skolotājiem.

6.1. Uzņemšana

Vispārējās prasības piekļuvei augstākajai izglītībai Dānijā ir 12 gadu izglītība, tostarp viens no šiem vidusskolas noslēguma eksāmeniem vai salīdzināmām kvalifikācijām ir:

- vidējās izglītības noslēguma eksāmens (*studentereksamen* (STX));

- augstākā līmeņa sagatavošanas eksāmens (*højere forberedelseksamen* (HF));
- augstākā līmeņa uzņēmējdarbības eksāmens (*højere handelseksamen* (HHX));
- augstāka līmeņa tehniskais eksāmens (*højere teknisk eksamen* (HTX)).

Piekļuve akadēmisko profesiju programmām ir iespējama arī uz attiecīgās trīs līdz četru gadu profesionālās izglītības un apmācību programmas bāzes, ko papildina adekvāti vidējās izglītības kursi (piemēram, matemātika, fizika, angļu valoda).

Dažās bakalaura grāda programmās alternatīva iestāšanās ir iespējama uz attiecīgās izglītības kvalifikācijas bāzes (parasti bakalaura grāds) apvienojumā ar divu vai trīs gadu darba pieredzi. Šādā gadījumā var piemērot papildu prasības.

Uzņemšana daudzās studiju programmās ir atkarīga no specifisku prasību izpildes. Šīs prasības var būt specifiska mācību priekšmetu kombinācija vai prasības par apgūstamo mācību priekšmetu līmeni, iegūtajiem vērtējumiem, darba pieredze utt. Uzņemšanai noteiktu jomu programmās, piemēram, mākslas un mūzikas programmās, ir nepieciešams iestājekssāmens — dotību pārbaude.

Par augstāko izglītību atbildīgie ministri var noteikt maksimālo studentu skaitu, ko uzņem konkrētās studiju jomās. Turklāt atsevišķas institūcijas var ierobežot uzņemšanu noteiktās studiju jomās.

Studenti piesakās uzņemšanai, izmantojot koordinēto uzņemšanas sistēmu (KOT). Katra izglītības iestāde izraugās studentus atbilstoši vispārējiem uzņemšanas noteikumiem. Pieejamās vietas ir iedalītas divās kvotu sistēmās. Pirmās kvotas vietas iedala kandidātiem ar dāņu valodas zināšanām un ekvivalentām vidējās izglītības skolas beigšanas apliecībām, pamatojoties uz viņu vidējo vērtējumu. Vietas otrajā kvotā izglītības iestāde piešķir kandidātiem, pamatojoties uz individuālā novērtējuma (CIRIUS, 2009.d).

6.2. Studentu pabalsti un finansiālais atbalsts

Parasti Dānijas un ES studentiem nav jāmaksā mācību maksa. Dānijas valsts finansē augstāko izglītību. Tomēr kopš 2006. gada 1. augusta, studentiem, kas nav Dānijas vai ES/EEZ valstu pilsoņi, ir jāmaksā mācību maksa visās Dānijas augstākās izglītības iestādēs.

Kopš 1994. gada universitātēm katru gadu piešķir lielu kopējo finansējumu (*lump sum*), un universitātes var brīvi noteikt prioritātes starp savām dažādajām nodaļām un starp izglītību un pētījumiem. Universitātes var brīvi nodrošināt papildu ienākumus, piedāvājot speciālos kursus un pārdodot ekspertu zināšanas. Ievērojamo daļu no katrai institūcijai piešķirtās summas veido tā dēvētais nodokļu finansējums „uz katru aktīvo studentu” (Dānijas rektoru 2002. gada konference).

Dānijas studentiem, kas ir pārsnieguši 18 gadu vecumu, ir tiesības uz Dānijas valsts izglītības finansējuma un aizdevuma shēmām. Uz to ir tiesības arī dažiem ārzemju studentiem, tomēr viņiem piemēro īpašus noteikumus.

6.3. Akadēmiskā gada ilgums

Studiju valde, kuru veido dekāni, ir atbildīga par izglītības un mācīšanas organizāciju. Studiju padomēs vienādā skaitā ir studenti un pētniecības personāls (Zinātnes, tehnoloģijas un inovāciju ministrija, 2007.).

Izplatītākā organizācijas forma ir divu semestru struktūra: pirmais semestris, kas parasti sākas augusta beigās vai septembra sākumā un beidzas ar eksāmeniem decembrī vai janvārī, un otrais semestris, kas parasti sākas janvāra beigās vai februāra sākumā un beidzas ar eksāmeniem maijā vai jūnijā. Atkārtotos eksāmenus parasti kārtu augustā.

6.4. Vērtēšana, pāreja uz nākamajiem kursiem un izglītības dokumenta izsniegšana

Studentiem ir jākārt eksāmeni visosursos. Visus eksāmenus Dānijas augstākās izglītības iestādēs vada skolotājs un arī eksaminators, kas vairākumā eksāmenu ir piesaistīti no ārpuses. Ārējie eksaminatori ir atbildīgi par vienota standarta nodrošināšanu visiem eksāmeniem un līdz ar to par to kvalitāti. Pēc pilnas programmas pabeigšanas students saņem diplomu, sekmju izrakstu utt.

Visām Dānijas augstākās izglītības iestādēm saviem absolventiem bez maksas jāizsniedz diploma pielikums angļu valodā. Diploma pielikums ir obligāts kopš 2002. gada septembra.

ECTS kredītpunktu izmantošana ir obligāta visās augstākās izglītības studiju programmās kopš 2001. gada septembra. To izmanto arī mūžizglītībai pieaugušo augstākās izglītības jomā. ECTS izmantošana kredītpunktu uzkrāšanai ir iespējama vairākumā programmu (CIRIUS, 2009.d). Papildinformāciju par augstākās izglītības sertifikāciju skatiet 6. nodaļas „Augstākā izglītība” ievaddaļā.

6.5. Karjeras atbalsta pasākumi

Vairākumā universitāšu nodaļu ir studentu karjeras atbalsta centri, kas galvenokārt piedāvā ieteikumus praktiskos jautājumos saistībā ar izglītības programmām. Turklāt dažās augstākās izglītības iestādēs ir karjeras atbalsta centri, kas piedāvā ieteikumus un atbalstu saistībā ar studenta nodarbinātību. Centrālais studentu konsultāciju pakalpojums palīdz vidējā un ilgtermiņa izglītības programmu studentiem risināt personiskas problēmas.

6.6. Akadēmiskais personāls

Štata vietas ir iedalītas dažādos līmeņos.

1. Štata vietas „zem profesora palīga līmeņa”:

- a) pētnieks;
- b) zinātniskais asistents (kandidātiem uz zinātniskā asistenta vietu ir jābūt ar maģistra grādu);
- c) lektora asistents (kandidātiem uz lektora asistenta vietu ir jābūt ar maģistra grādu);
- d) nepilna laika lektors (kandidātiem uz nepilnas slodzes lektora vietu ir jābūt ar maģistra grādu, kā arī ar augsta līmeņa papildu kvalifikācijām, piemēram, tās konkrētas specializācijas, zināšanas vai praktiskās pieredzes jomās, kas iegūta, esot nodarbinātam jomā, kura ietver praktisko pielietojumu. Mācīšanas kvalifikācijas veido novērtējuma pamata daļu).

2. Štata vietas profesora asistenta līmenī:

- a. profesora asistents;
- b. zinātniskais asistents;
- c. pētnieka asistents;

Kandidātiem uz profesora, zinātniskā asistenta un pētnieka asistenta vietu ir jābūt ar akadēmisko kvalifikāciju PhD.

3. Štata vietas asociētā profesora līmenī:

- a. Asociētais profesors;
- b. vecākais zinātnieks.

Kandidātus uz asoc. prof. un vecākā zinātnieka vietu vērtē, izskatot darba sludinājumā norādītās un atrunātās kvalifikācijas. Asoc. prof. un vecākā zinātnieka iecelšana amatā ir atkarīga no pētījumu

kvalifikācijas tādā līmenī, kuru var sasniegt, apmierinoši pabeidzot darba periodu kā profesora asistenta vai zinātniskā asistenta, vai pētnieka asistenta, tomēr to var iegūt arī citos veidos. Pieņem, ka kandidātu darbs ir pārraudzīts, ir uzlabojusies viņu pedagoģiskā kompetence un viņi ir saņēmuši pozitīvu rakstveida novērtējumu par mācīšanas kvalifikāciju. Norīkojumā var būt vajadzīgas arī citas kvalifikācijas, piemēram, saistībā ar zināšanu un tehnoloģijas pārnese, kā arī patentēšanu un sadarbību ar ārējiem partneriem.

4. Štata vietas profesora līmenī

a. Profesors

Kandidātus uz profesora vietu vērtē, izskatot darba sludinājumā atrunātās kvalifikācijas, tomēr šiem kandidātiem ir arī dokumentāri jāpamato augsts akadēmiskās izcelsmes grāds starptautiskā līmenī, un šajos dokumentos ir jābūt norādītam, ka kandidāts ir sekmējis akadēmiskās jomas attīstību. Ir jāakcentē kandidāta spēju novērtējums attiecībā uz pētījumu pārvaldību un visām citām vadības funkcijām, piemēram, attiecībā uz universitātes sadarbību ar ārējo pasauli. Norīkojumā var būt nepieciešamas arī citas kvalifikācijas, piemēram, kvalifikācija saistībā ar zināšanu un tehnoloģijas pārnese, kā arī patentēšanu un sadarbību ar ārējiem partneriem.

b. Profesors ar īpašiem pienākumiem

Kvalifikācijas prasības atbilst parastās profesūras prasībām. Tomēr jāakcentē tas, vai šādā gadījumā kandidātam ir potenciāls turpināt konkrētās akadēmiskās jomas attīstību un vai oriģinālais akadēmiskais rezultāts ir dokumentēts starptautiskā līmenī. Īpaši jāakcentē arī novērtējums kandidāta spējām veikt ar konkrēto amata vietu saistīto īpašo pienākumu vai pienākumus.

Turklāt darba struktūra aptver daudzas citas darba kategorijas, kuras var izmantot ierobežotās jomās. Turpmāk galvenās štata vietas ir profesora asistents, zinātniskais asistents, vai pētnieka asistenta, asoc. prof. vai vecākais zinātnieks, profesors ar īpašiem pienākumiem un profesors. Galvenās štata vietas veido saistītu karjeras attīstību (Dānijas Universitāte un Īpašumu aģentūra, 2006.).

7. TĀLĀKIZGLĪTĪBA UN APMĀCĪBAS

7.1. Profesionālā tālākizglītība un apmācības

Pieaugušo profesionālo apmācību programmas (*arbejdsmarkedssuddannelser* (AMU)) ir īsas profesionālo apmācību programmas galvenokārt zemas kvalifikācijas un kvalificētiem darbiniekiem darba tirgū.

Programmas kalpo trim nolūkiem:

- lai veicinātu dalībnieku profesionālo prasmju un kompetenču uzturēšanu un uzlabošanu saskaņā ar darba tirgus vajadzībām un dalībnieku turpmākās kompetences attīstību;
- lai veicinātu darba tirgus pārstrukturēšanas un adaptācijas problēmu risinājumus saskaņā ar darba tirgus vajadzībām īstermiņa un ilgtermiņa perspektīvā;
- lai pieaugušajiem nodrošinātu iespēju uzlabot kompetences darba tirgū un arī personiskās kompetences, izmantojot iespējas iegūt oficiālas zināšanas profesionālajā izglītībā un apmācībās.

Dalībnieki var iegūt jaunas un atjauninātas prasmes un kompetences, lai uzlabotu savas iespējas pārvaldīt jaunas un plašākas darba funkcijas un lai iegūtu lielāku elastību darba tirgū.

Pieaugušo profesionālo apmācību programmas ir sagatavotas zemas kvalifikācijas un kvalificētiem darbiniekiem. Tomēr tajās var piedalīties ikviens, lai arī kāda būtu viņa iepriekšējā izglītība. Vienīgā oficiālā prasība, lai iestātos augstākās izglītības iestādē, — ir jābūt Dānijas iedzīvotājam vai jābūt nodarbinātam Dānijā.

Kopumā:

- programmas galvenokārt tiek nodrošinātas mazkvalificētiem un kvalificētiem strādniekiem, kuriem ir darbs. Programmās var iesaistīties gan privātajā sektorā, gan sabiedriskajā sektorā nodarbinātie — darba devēji un darbinieki;
- bezdarbnieki savā pirmajā bezdarba termiņā var sešas nedēļas apgūt pēc savas izvēles kombinētās pieaugušo profesionālo apmācību programmas. Programmās var iesaistīties bezdarbnieki, kuriem ir personiskais darbību plāns no darba centriem vai vietējām pašvaldībām;
- imigranti un bēgļi var apgūt parastos kursus vai šai grupai konkrēti sagatavotos kursus.

Avots: Dānijas Izglītības ministrija (2009.e)

Dalībnieku skaits:	617 000
tajā skaitā sievietes	270 000
Personu skaits (dalība vienā vai vairākās programmās)	318 000
Pilnam laikam ekvivalentu dalībnieku skaits	11 000
Skolu skaits (aptuveni)	120

7.1.1. Rīcībpolitika un normatīvie akti

Konsolidācijas lēmums par pieaugušo profesionālo apmācību programmām LBK Nr. 190 2008. gada 18. martā.

7.1.2. Atbildīgās institūcijas

Liela nozīme pieaugušo profesionālo apmācību programmu pārvaldībā, prioritāšu noteikšanā, attīstībā, organizācijā un kvalitātes nodrošināšanā ir sociālajiem partneriem. Valsts līmenī Pieaugušo profesionālās

izglītības un apmācību valsts padome (REVE) sniedz ziņojumu Izglītības ministrijai un 11 tālākāpmācību un izglītības komitejām, no kurām katra ir atbildīga par konkrētu darba tirgus sektoru. Tālākāpmācību un izglītības komitejām ir pastāvīgi jāanalizē vajadzība pēc jaunām kompetencēm darba tirgū un pēc attiecīgo jauno kompetenču aprakstu un pieaugušo profesionālo apmācību programmu sagatavošanas. Vietējā līmenī sociālie partneri piedalās institūciju pārvaldošajās padomēs, kuras nodrošina pieaugušo profesionālo apmācību programmas, piemēram, profesionāli tehniskajās koledžās un komerckoledžās. Katra iestāde izveido vienu vai vairākas vietējās izglītības padomes pieaugušo profesionālo apmācību programmām, kuras ir saistītas ar specifisku vietējo darbu jomu, proti, tām darba jomām, kuras atbilst tādas kopējas kompetences aprakstam(-iem), ko skolai ir atļauts nodrošināt (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.k).

7.1.3. Finansējums

Pieaugušo profesionālo apmācību programmām ir daļējs publisks finansējums. Pakalpojumu sniedzēji darbojas fiksētas finanšu struktūras robežās, izmantojot nodokļu finansējumu atbilstoši budžetam un Izglītības ministrijas nodrošinājumam (nodokļu finansējums pilna laika ekvivalentam dalībniekam, fiksēta likme par programmu). Ir dažādi līdzekļi, lai nodrošinātu, ka netiek pārsniegta fiksētā finansiālā struktūra. Vienu reizi gadā skolai ir jāiesniedz un jāpārrunā ar ministriju savu aktivitāšu un budžeta mērķi, proti, struktūra, kuras ietvaros skola var izlemt, kādas programmas tā vēlas nodrošināt atbilstoši vietējā reģiona vajadzībām.

Mācību maksa ir 500 DKK vai 750 DKK nedēļā. Bez mācību maksas ir pieejami sociālie un veselības aprūpes pakalpojumi, pedagoģiskie kursi, individuālās kompetences novērtējums un to bezdarbnieku dalība pirmajā bezdarba semestrī, kuri apmeklē individuāli izvēlētas programmas sešām nedēļām un visbeidzot izveido daļu no pieaugušo pamatzglītības plāna. Mācību maksas izdevumus parasti apmaksā darba devēji. Vidēji mācību maksa par pieaugušo profesionālās apmācības programmām ir apmēram 15 procenti no kopējiem darba izdevumiem.

Mazkvalificētiem un kvalificētiem dalībniekiem ir tiesības uz fiksētu pabalstu, ko finansē valsts, Valsts finansējumu sistēmā pieaugušo apmācībām (*godtgørelse* (VEU)) atbilstoši maksimālās bezdarba pabalstu likmes līmenim. Uzņēmumiem, kas regulāri maksā algas darbiniekiem, kas piedalās pieaugušo profesionālās apmācības programmās, ir tiesības tā vietā saņemt finansējumu. Izdevumus par pabalstiem sedz darba devējs (*Arbejdsgivernes Elevrefusion* (AER)). Izdevumus par bezdarbnieku iesaistīšanos pēc viņu pirmā bezdarba perioda sedz darba centri vai vietējās pašvaldības.

Ir apmēram 120 skolas, kuras ir apstiprinājuši Izglītības ministrija un kuras nodrošina pieaugušo profesionālo apmācību programmas visā valstī, īstenojot principu, ka apmācību programmas piedāvā visos reģionos. Pakalpojumu sniedzēji ir pieaugušo profesionālo apmācību centri, profesionāli tehniskās koledžas, komerckoledžas, lauksaimniecības koledžas, sociālo un veselības pakalpojumu skolas utt. Vairākums skolu nodrošina izglītības programmas gan pieaugušajiem, gan jauniešiem. Šīs skolas galvenokārt ir valsts skolas, tomēr arī daudzas privātās skolas nodrošina pieaugušo profesionālās apmācību programmas, piemēram, autovadīšanas skolas (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.k).

7.1.4. Programmas un to nodrošinātāji

Pieaugušo profesionālo apmācību programmas un saistītie atsevišķie mācību priekšmeti no pamatplūsmas profesionālās izglītības un apmācību programmas ir organizēti kopējos kompetenču aprakstos (FKB). Kopējās kompetences apraksti sniedz pārskatu par lietotāju sistēmu, atbalsta personālu utt. Katrs vispārējais kompetences apraksts atbilst vienai darba jomai mazkvalificētiem un kvalificētiem strādniekiem. Kompetences apraksts ietver:

- tipisko darba vietu aprakstu;
- atbilstīgo kompetenču aprakstu darba jomās;

- sarakstu ar pieaugušo apmācību programmām un saistītajiem atsevišķu mācību priekšmetu kursiem no pamatplūsmas profesionālās izglītības un apmācību programmām, kas sniedz šīs kompetences.

Ir apmēram 120 kopējie kompetenču apraksti, ar kuriem ir saistītas apmēram 2800 pieaugušo profesionālo apmācību programmas un 300 atsevišķu mācību priekšmetu kursi no pamatplūsmas izglītības un profesionālo apmācību programmas.

Tās galvenokārt ir īsās profesionālo apmācību programmas, kuras ilgst parasti no puse dienas līdz sešām nedēļām (vidēji to ilgums ir trīsarpus dienas). Profesionālo apmācību programmas var kombinēt programmu kopā, iekļaujot tās pašas jomas programmas augstākā līmenī.

Apmācības organizē kā nodarbības vai kā atklātus darbseminārus, kuros dalībnieki var apgūt dažādas programmas dažādos līmeņos vienā telpā un ar to pašu skolotāju, vai arī to var organizēt darbavietās. Parasti apmācību aktivitātes notiek darba laikā. Apmācību aktivitātes var notikt arī ārpus darba laika (piemēram, nedēļas nogalēs) vai kā tālmācības. Apmācības parasti notiek dāņu valodā, tomēr ir iespējams, ka apmācības apgūst arī citās valodās.

Programmu specifiskais saturs atspoguļo to sektoru attīstību un prasības, kuros ir daudz mazkvalificētu un kvalificētu darbinieku. Ik gadu sagatavo vai pārskata apmēram 500 līdz 800 programmas. Kopumā ir trīs galvenie mērķi, kas vērsti uz:

- specifiskām prasmēm un kompetencēm, kas ir saistītas ar darbu vai sektoru, piemēram, ar arodiem, tehnisko ieskatu un zināšanām par materiāliem;
- vispārējām prasmēm un zināšanām, piemēram, IKT un matemātiku, kas saistīta ar darbu;
- darba vadības prasmēm un kompetencēm, piemēram, sociālo saziņu, organizāciju un vadību.

Turklāt ir vairākas speciālās programmas.

Iepriekšējo apmācību atzīšana atbilstoši individuālās kompetences novērtējuma programmām (IKV) pieaugušo, profesionālo apmācību programmā. Mērķis ir atzīt kompetences, kas iegūtas izglītojoties un apmācībās, darba tirgū vai brīvā laika aktivitātēs, atzīt zināšanas, kas iegūtas kā pamats individuālu apmācību plāna izveidē, ietverot vienu vai vairākas pieaugušo profesionālo apmācību programmas.

Imigranti un bēgļi, kuriem nav adekvātu dāņu valodas prasmju, pirms iestāšanās parastajos pieaugušo profesionālo apmācībuursos, var iestāties īpaši sagatavotās programmās, piemēram, dāņu valodasursos, kas ir kombinēti ar īsiem apmācību kursiem un darba vietas iegūšanu. Atkarībā no individuālajām vajadzībām imigranti un bēgļi uz īsu vai ilgāku periodu var iestāties kombinētajosursos, kur parastie pieaugušo profesionālie kursi tiek kombinēti ar dāņu valodas kursiem un praktiskajām apmācībām.

Dalībniekus, kuru pamat prasmes un kompetences ir neadekvātas, var vērtēt lasīšanā, rakstīšanā, aritmētikā un matemātikā, un šādā kontekstā viņi var saņemt atbalstu. Dalībnieki kā papildinājumu un atbalstu pieaugušo profesionālo apmācību programmai(-ām) var apmeklēt sagatavošanas kursus pieaugušajiem ar zemu kvalifikāciju un kompetencēm lasīšanā, rakstīšanā un matemātikā (FVU)

Pēc programmas pabeigšanas dalībnieki saņem sertifikātu. Skolotāji vērtē dalībniekus, un gandrīz visi saņem sertifikātu. Apmēram 150 apmācību programmās dalībnieki var nokārtot eksāmenu un saņemt darba tirgum oficiālu kvalifikācijas sertifikātu, kuru atzīst oficiālās iestādes, piemēram, kvalifikāciju celtna vadītāja darbam. Visi pieaugušo, profesionālo apmācību programmu sertifikāti nodrošina kvalifikāciju Dānijas darba tirgum.

Profesionālo apmācību programmu pieaugušajiem sertifikāti nenodrošina piekļuvi turpmākai izglītībai pamatplūsmas izglītībā vai citās izglītības un apmācību programmās pieaugušajiem. Tomēr daudz iespēju ir tiem, kas vēlas turpināt apgūt izglītības un apmācību programmas atbilstoši pamatplūsmas profesionālajai izglītībai un apmācībām vai augstākās izglītības programmām.

Profesionālo apmācību pieaugušajiem sistēmā dalībnieki pēc viņu zināšanu novērtējuma var saņemt iepriekšējo apmācību atzīšanas pierādījumus divos veidos:

- apstiprinājumu apliecības formā: skola ir novērtējusi, ka dalībnieka kompetences ir adekvātas pabeigta profesionālās apmācības programmai pieaugušajiem un (vai) kompetences par atsevišķu mācību priekšmetu, kas reģistrēts vispārējās kompetences aprakstā;
- apstiprinājumu kompetences pierādījuma formā: skola ir novērtējusi, ka dalībnieka kompetence ir ekvivalenta profesionālās programmas pieaugušajiem daļām un (vai) vienam mācību priekšmetam vispārējās kompetences aprakstā.

Ar minēto apliecību vai iepriekšējo apmācību apstiprinājuma pierādījumu var novērtēt specifiskus darbus un darba tirgus sektorus, un (vai) kredītpunktu nodošanu. Mazkvalificētām personām tādējādi var nodot kredītpunktus pamatplūsmas profesionālās izglītības un apmācību programmās vai pieaugušo pamata izglītības programmai (GVU). Pieaugušo pamata izglītības programmai uzņemšanas prasības ir: reflektantam jābūt vismaz 25 gadus vecam ar vismaz divu gadu attiecīgo darba pieredzi un kvalifikāciju atbilstoši vidējās izglītības nobeiguma eksāmenam atbilstīgajos priekšmetos. Dalībniekam būs skolas izveidots individuālais izglītības plāns, un viņš parasti iesaistīsies nepilna laika izglītības un apmācību aktivitātēs, vienlaikus saglabājot savu darbu. Pamata izglītības programmas pieaugušajiem apliecība nodrošina tādu pašu oficiālu kvalifikāciju darba tirgum un turpmākajām studijām kā pamatplūsmas profesionālās izglītības un apmācību apliecība. Augstākās izglītības līmenī kvalificētiem darbiniekiem var būt pieeja turpmākās profesionālās izglītības programmām, proti, pamatplūsmas īsā cikla augstākās izglītības programmām vai turpmākās izglītības programmām pieaugušajiem (VVU) un kredītpunktu pārneses iespējas (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.k).

7.1.5. Kvalitātes nodrošināšana

Pakalpojumu nodrošinātāji ir atbildīgi par savas darbības atbilstību vietējā darba tirgus prasībām. Izglītības ministrija pārskata apmācību aktivitāšu nodrošinājumu un kvalitāti. Turklāt pakalpojumu sniedzēji analizē apmācību aktivitāšu kvalitāti, proti, uzņēmumu pārstāvības segmentā regulāri nosaka visu dalībnieku apmierinātības līmeni. Izglītības ministrija rezultātus publicē internetā (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.k).

7.1.6. Karjeras atbalsta pasākumi

Karjeras atbalsta pasākumi darbiniekiem un uzņēmumiem notiek daudzās vietās, un tajās ir iesaistīti daudzi dalībnieki: skolotāji skolās vai apmeklējot darba vietas, vietējās varas iestādes darba centros, arodbiedrības utt. Karjeras atbalsta pasākumi un dialogs darba vietā ir īpaši svarīgi mazajiem un vidēja lieluma uzņēmumiem. Turklāt pastāv prasība pēc relatīvi lielāka aktivitāšu daudzuma, kas būtu vērstas uz mazkvalificētu darbinieku motivāciju dalībai pieaugušo apmācības programmās, proti, arodbiedrību pārstāvji koncentrējas uz informāciju darba vietā ar tiešo vadītāju utt. (Dānijas Izglītības ministrija, 2009k).

7.1.7. Skolotāji un apmācību vadītāji

Uz skolotājiem pieaugušo izglītībā attiecas tie paši izglītības un kompetences noteikumi, kas noteikti pārējiem publiskā sektora skolu sistēmas skolotājiem.

Lai atbilstu iecelšanai (bez laika ierobežojuma) par skolotāju, personai jābūt ar iegūtu Zviedrijas mācīšanas kvalifikāciju vai apliecību par atbilstību, ko ir piešķīrusi Valsts augstākās izglītības aģentūra. Apliecību piešķir personai, kas ir ieguvusi vai nu tikai ārvalstu skolotāja apmācības, vai apmācības, kas ir apvienotas ar darba pieredzi, kas atbilst Zviedrijas skolotāja apmācībām, un kurai ir vajadzīgās zviedru valodas zināšanas.

Turklāt skolotājiem un mācītspēkiem jābūt apgūtām apmācībām, kas atbilst izglītībai, kādu viņi

galvenokārt sniegs.

Izglītības sniedzēji nodrošina, lai par mācīšanu atbildīgajam personālam organizētu tālākapmācības. Personāla tālākapmācības cenšas plānot pašvaldības un lēņu padomes.

7.2. Citas tālākizglītības un apmācības formas

Pastāv divas citas tālākizglītības un apmācību formas: augstākā izglītība pieaugušajiem un neformālā pieaugušo izglītība.

Augstākā izglītība pieaugušajiem

Mūžizglītības reforma tika ieviesta 2000. gadā (2000. gada 31. maija lēmums Nr. 488). Ar to tika ieviesti trīs augstākā līmeņa atklātās izglītības kvalifikācijas papildu līmeņi, kas ir salīdzināmi ar pamatplūsmas augstāko izglītību, kaut arī nav tai identiski:

- *Videregående voksenuddannelse* (Augstākā līmeņa pieaugušo papildizglītība) — salīdzināms ar 12. cikla augstākās izglītības līmeni (tomēr šajā līmenī vēl ir jāizstrādā programmas);
- *Diplomuddannelse* (Diploma programmas) — salīdzināms ar vidējā cikla augstākās izglītības līmeni;
- *Masteruddannelse* (Maģistra programmas) — salīdzināms ar garā cikla augstākās izglītības līmeni, piemēram, Uzņēmējdarbības administrācijas maģistrs (MBA), Sabiedriskās administrācijas maģistrs (MPA) vai Sabiedriskās veselības maģistrs (MPH).

Programmas lielākoties ir 2 gadus ilgas nepilna laika studijas, kas ir līdzvērtīgas 1 pilna laika studiju gadam. Uzņemšanas prasības ir saistītas ar iepriekšējo kvalifikāciju un vismaz 2 gadus ilgu profesionālo pieredzi. Iestādes var pieņemt kandidātus, pamatojoties uz citām attiecīgajām kvalifikācijām.

Pieaugušo izglītības sistēmas ietvaros izglītības programmas augstākajos līmeņos var tikt padziļinātas un paplašinātas, proti, jebkura profesionālā specializācija dalībnieka parastās profesionālās jomas ietvaros vai ārpus tās. Tālākizglītības programmu saturs organizācija un mācību metodes pieaugušo izglītības sistēmas ietvaros lielā mērā balstās uz pieaugušo dzīves un darba pieredzi (CIRIUS, 2009f), (Lēmums par profesionālās bāzes izglītību un augstāko izglītību, IBK Nr. 1051, 2007. gada 29. augusts)

Neformālā pieaugušo izglītība

Neformālā pieaugušo izglītība ietver tādas izglītības un apmācību formas, kas ir daļa no formālās, sabiedriskās izglītības sistēmas — tikai ierobežotā apmērā.

Jēdziens „neformālā pieaugušo izglītība” ir saistīts ar dāņu filozofu, dzejnieku, izglītības domātāju un garīdznieku N. F. S. Grundtvigu un viņa uzskatiem par brīvām izglītības iespējām. Šis jēdziens pirmo reizi parādījās XIX gadsimtā un ir viens no Dānijas izglītības sistēmas īpašajām iezīmēm.

Plašs dažādu skolu klāsts darbojas liberālās, neformālās pieaugušo izglītības ietvaros. Kursi nenodrošina atzītu formālu kvalifikāciju, to mērķis ir saistīts ar personisku attīstību. Neformālo apmācību aktivitāšu pamatā bieži ir nevalstisko organizāciju privātās iniciatīvas. Neformālā pieaugušo izglītība ietver:

- neatkarīgas, neformālas izglītības aktivitātes vakarskolu un brīvprātīgo darbību asociācijās;
- universitātes paplašinātos kursus;
- dienas tautas augstskolas;
- privātās izglītības iestādes (tautas augstskolas, mājas ekonomikas skolas, mākslas un amatu skolas un turpinājuma skolas (*Efterskoler*)).

Tautas augstskolas ir vispazīstamākās. Tās ir valsts finansētas pašpārvaldes skolas iedzīvotājiem un

nodrošina vispārēju un liberālu izglītību. Kursi ir paredzēti vispārējās, sociālās un demokrātiskās kompetences paplašināšanai. Kursu ilgums ir no 1 līdz 36 nedēļām, to noslēgumā eksāmeni nav jākārt. Kursu noslēgumā, kas ilgst vairāk nekā četras nedēļas, parasti izsniedz apliecību. Kursus apmeklē cilvēki vecumā no 18 līdz 70–780 gadiem. Par kursiem ir jāmaksā maksa, kas ietver mācību maksu, kā arī maksu par ēdināšanu un mītnes vietu.

Lai iesaistītos brīvajā pieaugušo izglītībā, nav nepieciešama konkrēta skolas vai profesionālā kvalifikācija (Dānijas Izglītības ministrija, 2009.I).

BIBLIOGRĀFISKĀS ATSAUCES UN TĪMEKLĻVIETNES

Bibliogrāfiskās atsauces

ACE Dānija. (2009. gada 14. septembris) Iepazīšanās ar ACE Dānija. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī)
<http://www.acedenmark.dk/index.php?id=100>

Pamatskolas un pamatizglītības vērtējumu un kvalitātes izstrādes aģentūra (2009. gada 28. oktobris) (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://www.skolestyrelsen.dk/om%20styrelsen/opgaver.aspx>

CIRIUS. (2009. gada 13. maijs). Pirmsskola un pirmsskolas klase. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī)
<http://en.ciriusonline.dk/education-in-denmark/the-danish-education-system/pre-school>

CIRIUS. (2009. gada 13. maijs). Sākumskola un pamatizglītība. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī)
<http://en.ciriusonline.dk/education-in-denmark/the-danish-education-system/primary-and-lower-secondary-education>

CIRIUS. (2009. gada 26. maijs). Vidējā izglītība. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī)
<http://en.ciriusonline.dk/education-in-denmark/the-danish-education-system/upper-secondary-education>

CIRIUS. (2009. gada 26. maijs). Augstākā izglītība Dānijā. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī)
<http://en.ciriusonline.dk/education-in-denmark/the-danish-education-system/higher-education>

CIRIUS. (2009. gada 26. maijs). Pieaugušo apmācības. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī)
<http://en.ciriusonline.dk/education-in-denmark/the-danish-education-system/adult-learning>

CIRIUS. (2009. gada 27. maijs) Pieaugušo tālākizglītība. (Skatīts 2009. gada 6. novembrī.)
<http://en.ciriusonline.dk/education-in-denmark/detailed-information/adult-and-continuing-education>

CIRIUS. (2009. gada 17. augusts). Dānijas izglītības sistēmas vispārējā organizācija. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī)
<http://en.ciriusonline.dk/education-in-denmark/detailed-information/general-organisation>

Dānijas Vērtēšanas institūts (EVA). (2009). Par Dānijas Vērtēšanas institūtu. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://english.eva.dk/about-eva>

Dānijas Izglītības ministrija (2008. gada 28. oktobris). Izglītības Saturs (Skatīts 2009. gada 2. novembrī)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/Private%20Schools%20in%20Denmark/Educational%20content.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija (2008. gada 28. oktobris). Finansējumi. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/Private%20Schools%20in%20Denmark/Grants.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija (2008. gada 28. oktobris). Ģimnāzija (STX). (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Upper%20Secondary%20Education/Four%20Upper%20Secondary%20Education/The%20Gymnasium.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija (2008. gada 28. oktobris). Augstākā līmeņa sagatavošanas eksāmens (HF). (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Upper%20Secondary%20Education/Four%20Upper%20Secondary%20Education/The%20Higher%20Preparatory%20Examination.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija (2008. gada 28. oktobris). Augstākā līmeņa komerceksāmena programma (HHX). (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Upper%20Secondary%20Education/Four%20Upper%20Secondary%20Education/The%20Higher%20Commercial%20Programme.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija (2008. gada 30. oktobris). Nodokļu sistēma. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/General/The%20Taximeter%20System.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija (2008. gada 4. novembris). Vērtējums, pārbaudes un studentu plāni. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/The%20Folkeskole/Evaluation%20Tests%20Student%20Plans.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija (2008. gada 4. novembris). Papildinformācija. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/The%20Folkeskole/Additional%20Information.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2008. gada 4. novembris) Tautskolas mērķi. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/The%20Folkeskole/The%20Aims%20of%20the.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2008. gada 4. novembris) Klases un klases skolotājs. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/The%20Folkeskole/Classes%20Class%20Teacher.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2008. gada 4. novembris) Mācību priekšmeti un mācību plāns. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/The%20Folkeskole/Subjects%20Curriculum.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2008. gada 4. novembris) Eksāmeni un citas vērtēšanas formas. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/The%20Folkeskole/Examinations%20Assessment.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2008. gada 4. novembris) 7 punktu vērtēšanas skala. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/The%20Folkeskole/7%20point%20Grading%20Scale.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. janvāris). Četras otrā posma vidējās izglītības programmas Dānijā. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Upper%20Secondary%20Education/Four%20Upper%20Secondary%20Education.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 27. augusts). Augstākā līmeņa tehniskā eksāmena programma (HTX). (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Upper%20Secondary%20Education/Four%20Upper%20Secondary%20Education/The%20Higher%20Technical%20Programme.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. oktobris). Bakalaura sociālajā izglītībā. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Higher%20Education/Bachelor%20in%20Social%20Education.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. oktobris). Privātskolas Dānijā (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/Private%20Schools%20in%20Denmark.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. oktobris). Pamatskolas un pamatzglītība. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. oktobris) Tautskolas. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Primary%20and%20Lower%20Secondary%20Education/The%20Folkeskole.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. oktobris) B Ed programma pamatskolas un pamatzglītības skolotājiem. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Higher%20Education/B%20Ed%20programme%20for%20primary.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. oktobris) Vidējā izglītība. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Upper%20Secondary%20Education.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. oktobris) Pamata profesionālā izglītība un apmācība (EGU). (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Upper%20Secondary%20Education/Basic%20Vocational%20Education.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. oktobris) Profesionālā izglītība un apmācības (Skatīts 2009. gada 2. novembrī)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Upper%20Secondary%20Education/Vocational%20Education%20and%20Training.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. oktobris) Pieaugušo profesionālās apmācības Dānijā. (Skatīts 2009. gada 6. novembrī)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Adult%20Education%20and%20Continuing%20Training/Adult%20vocational%20training.aspx>

Dānijas Izglītības ministrija. (2009. gada 2. oktobris) Neformālā pieaugušo izglītība. (Skatīts 2009. gada 6. novembrī)
<http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Adult%20Education%20and%20Continuing%20Training/Non%20formal%20adult%20education.aspx>

Dānijas rektoru konference (2002) Dānijas universitātes. Kopenhāgena: Dānijas rektoru konference. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
http://dkuni.dk/typo3conf/ext/naw_securedl/secure.php?u=0&file=fileadmin/user_upload/downloads/DU-UK.pdf&t=1248178013&hash=9d261577b8f3137610605129e6ecedc9

Dānijas Universitāte un Ipašumu aģentūra (2006. gada 18. decembris) Memorands par darba struktūru universitāšu akadēmiskajam personālam, 2007. gads. (Skatīts 2009. gada 5. novembrī.)
<http://en.vtu.dk/acts-etc/prevailing-laws-and-regulations/memorandum-on-job-structure-for-academic-staff-at-universities/>

Zinātnes, tehnoloģijas un inovāciju ministrija (2007) Lēmums par universitātēm (universitāšu lēmums). (Skatīts 2009. gada 5. novembrī.)
<http://en.vtu.dk/acts-etc/prevailing-laws-and-regulations/act-on-universities/>

Iekšlietu un sociālo lietu ministrija. Lēmums par dienas aprūpi, pēcstundu un klubu iestādēm u.c. bērniem un jauniešiem. ACT. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)
http://english.ism.dk/MinistryOfSocialWelfare/legislation/social_affairs/Day-Care%20Facilities%20Act/Sider/Start.aspx

Iekšlietu un sociālo lietu ministrija. Dienas aprūpe, pēcstundu un klubu iestādes. (Skatīts 2009. gada 2. novembrī.)

<http://english.ism.dk/social-issues/children-and-youth/daycarefacilities/Sider/Start.aspx>

Dānijas statistika, 2008. Skolēnu skaists 2008. gada 1. oktobrī privātajās pamatskolās. Pieejams:

<http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1280> .

Dānijas statistika (2009) 2009. gada statistikas gadagrāmata. (Skatīts 2009. gada 18. septembrī)

http://www.dst.dk/Statistik/ags/Statistik_aarbog.aspx

Studentu karjeras atbalsts (Skatīts 2009. gada 18. septembrī.)

<http://www.studraadgiv.dk/Default.aspx?AreaID=58>

LV

Eurydice tīkls nodrošina informāciju un analīzi par Eiropas izglītības sistēmām un politiku. Sākot no 2011. gada, tīklā darbojas 37 nacionālās nodaļas visās 33 valstīs, kas piedalās ES Mūžizglītības programmā (ES dalībvalstis, EEZ/EBTA valstis, Horvātija un Turcija). *Eurydice* darbību koordinē un vada ES Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpild-aģentūra Briselē, kas veido tīkla publikācijas un atjaunina datubāzes.

Eurydice darba rezultātus izmanto izglītības politikas veidotāji nacionālajā, reģionālajā un vietējā līmenī, kā arī ES institūcijās. Tīkla darba specifika ir visu pakāpju izglītības struktūra un organizācija, un tas publicē dalībvalstu izglītības sistēmu aprakstus, salīdzinošus tematiskus pētījumus, izglītības indikatorus un statistiku. Visas *Eurydice* publikācijas ir bez maksas pieejamas tīkla tīmekļvietnē vai drukātā veidā pēc pieprasījuma.

Eurydice internetā –
<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

Publications Office